

GÉNÉRAL GUIORGUI KVINITADZÉ

Ancien commandant en chef
des armées de la Géorgie

გენერალი გიორგი კვინიტაძე

საქართველოს ჯარების ყოფილი
მთავარსარდალი

გენ. გ. კვინიტაძე
ქალის ჯარების ყოფილი მთავარ-სარდალი

გენ. გ. კვინიტაძე

334030
1954

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

GEN. G. KVINITAZE

საქართველოს ჭარბის ყოფილი
მთავარსარდალი

ჩემი პასუხი

ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულის გამო“

ქართულიდან ფრანგულად თარგმნა
ოთარ კატარიძემ

თბილისი
2023

UDC (უაკ) 94(479.22)“1918.05“

კ-457

ISBN 978-9941-9802-8-2

© საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

© ოთარ კატარიძე

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE DU PARLEMENT DE GÉORGIE

GEN. G. KVINITADZE

Ancien commandant en chef des armées de la Géorgie

MA REPONSE

à propos du livre de Noé Jordania “Mon Passé“

TRADUIT DU GÉORGIEN EN FRANÇAIS
PAR OTAR PATARIDZE

რატომ გადავწყვიტე მეთარგმნა გიორგი კვინიტაძის „ჩემი პასუხი“ (1954 წ.) ნოე ჟორდანიასადმი:

დიდი ხნის წინ წავიკითხე ეს ბროშურა, რომელიც აღადგენს ისტორიულ ჭეშმარიტებას გენერლის შესახებ. „ჩემი პასუხი“ რომ უფრო ცნობილი ყოფილიყო და ბევრად ადრე ეთარგმნათ, არაკეთილმოსურნეებს ხელი შეეშლებოდათ ეჭვქვეშ დაეყენებინათ და შეურაცხყოფა მიეყენებინათ გიორგი კვინიტაძის სახელისა და ხსოვნისთვის.

მერწმუნეთ: საქართველოს ჯარების მთავარსარდალს, გენერალ გიორგი კვინიტაძეს სამშობლოსთვის არ უღალატია!

დღეს, ჩემს ვალად ვთვლი დავუკავშირდე და ბროშურა მივანოდო ისტორიკოსებსა და მკვლევარებს, საქართველოს მუზეუმებსა და ბიბლიოთეკებს.

ზოგს უკვე წაკითხული აქვს და თავის არქივში ინახავს, სხვებს კი არასოდეს სმენიათ მის შესახებ...

ოთარ პატარიძე

Pourquoi j'ai entrepris la traduction de “Ma reponse“ de Guiorgui Kvinitadzé 1954 à Noè Jordania:

Il y a longtemps que j'avais lu cette brochure qui rétablit une vérité historique sur le Général et si elle avait été connue et traduite plus tôt, aurait empêché ses détracteurs de semer le doute sur le Général Kvintadzé et de porter l'opprobre sur son nom et sa mémoire.

Croyez-moi: le commandant en chef des armées de la Géorgie , le Général Giorgi Kvinitadzé n'a pas trahi la patrie !

Aujourd'hui, je considère qu'il est de mon devoir de contacter et de remettre cette brochure aux historiens et chercheurs, musées ou bibliothèques de Géorgie.

Certains l'auront déjà lue et sauvegardée dans leurs archives, tandis que d'autres n'en ont jamais entendu parler...

Otar Pataridze

დიდ მადლობას ვუძღვნი იმ ქართველ ემიგრანტებს, მხედრებს და არა-მხედრებს, რომლებთაც იკისრეს ამ წიგნაკის გამოცემა და ამით ხელი შეუწყვეს საქართველოს მხედრობის შესახებ სინამდვილეთა აღდგენას.

ავტორი

Je voudrais remercier les émigrés géorgiens, les officiers et les non-officiers qui se sont engagés à publier ce livre et ont ainsi contribué à restaurer la vérité sur l'armée géorgienne.

L'auteur

განვ. ზ. კვიციანი
ჩემი პასუხი

GÉNÉRAL GUIORGUI KVINITADZÉ
MA REPONSE

ნოე ჟორდანიას გარდაცვალების შემდეგ გამოქვეყნდა მისი მოგონებანი „ჩემი წარსული“.

ეს წიგნი მეტად დამამცირებელია ქართველი ერისა და, განსაკუთრებით, მისი მხედრობისა. როგორც დამსწრე ჩვენი წარსულისა და არა-ერთხელ მთავარ-სარდალი მისი ჯარებისა, ვერ გავჩუმდები და მოვალეცა ვარ, გავცე მას სათანადო პასუხი.

ემჯობინებოდა ჩემი მოგონებების გამოცემა, რაც დაწერილია 1922 წელს პარიზში ჩემი ჩამოსვლისათანავე, საიდანაც მკითხველი გაითვალისწინებდა ნ. ჟორდანიას მთავრობის მოღვაწეობას საქართველოში და განსაკუთრებით, თვით ნ. ჟორდანიას ნამდვილ მოქმედებას.

ეხლა კი აღვადგენ სიმართლეს იმისა, რაც მოთხრობილია „ჩემი წარსულში“. ამ მოგონებებში ბევრი ამბებია დამახინჯებული და მოგონილიც და ისე, რომ ძნელი წარმოსადგენია, ის მიეწეროს მხოლოდ შეცდომებს.

როდესაც ადამიანი საიქიოს მიემგზავრება, ის აღარ სტყუის. ამიტომ შეიძლება, მკითხველს ეგონოს, რომ თუ არა მთლად, მაინც რაღაც უნდა იყოს სიმართლე, რაც ამ წიგნს უფრო მეტად მავნედ ხდის.

მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ეს წიგნი დაწერილია მისი სიკვდილის 14 წლის წინ. მაშასადამე, გვაფიქრებინებს, რომ უსაბუთო ბრალდებანი და ამბების გადამახინჯება და მოგონებაც არის აღწერილი განზრახვით, რაღაც დასახული მიზნისათვის.

საერთოდ, მოგონების დამწერი ერთს ვერ აიცდენს თავიდან: რაც უნდა გულდადებით და წინაგანზრახვით დაწეროს, მის ნაწერში ყოველთვის ნათლად გამოჩნდება მისი კაცობა, მისი ხასიათი, მისი თვისებანი, ჭკუა და განათლება.

მე შევეხები ამ წიგნში მხოლოდ შელახულ სამხედრო ამბებს და სამხედრო პიროვნებებს.

Après la mort de Noè Jordania, ses mémoires "Mon Passé" ont été publiées.

Ce livre est très humiliant pour la Nation Géorgienne et en particulier pour ses militaires. En tant que témoin de notre passé et plus d'une fois Commandant en Chef de ses troupes, je ne peux pas garder le silence et il est de mon devoir d'y répondre (aux mémoires de Noè Jordania. NDT).

J'aurais préféré publier mes mémoires, qui ont été rédigées dès mon arrivée à Paris en 1922, à partir des quelles le lecteur aurait pu prendre connaissance des agissements du Gouvernement de N. Jordania en Géorgie et en particulier, de la conduite réelle de N. Jordania.

A présent, je vais rétablir la vérité sur qui est relaté dans "Mon Passé". Dans ces mémoires de nombreux événements ont été soit déformés soit inventés etc... Il est difficile d'imaginer qu'ils ne soient attribués qu'à des erreurs.

Quand une personne rejoint l'Éternel, il n'est plus temps de se mentir à soi-même, ce que nous savons tous. Le lecteur peut penser que dans ce qu'il découvre y a tout de même une part de vérité (dans "Mon Passé" NDT), ce qui rend ce livre encore plus nocif.

Mais il faut noter que ce livre a été écrit 14 ans avant sa mort. Par conséquent, cela suggère que les allégations non fondées, les distorsions et les souvenirs des événements sont également relatés intentionnellement et dans un but certain.

Généralement, un auteur de "mémoires" ne peut éviter une chose : peu importe avec quel soin et dans quel but il écrit : ses écrits dévoilent toujours clairement ses qualités humaines, son caractère, ses valeurs, son intelligence et son éducation.

Je ne parlerai dans ce livre que des événements militaires et des personnalités militaires.

მივმართოთ ამ წიგნს.

1918 წელს გენ. ოდიშელიძე იყო სამხედრო კომისრის თანაშემწედ (კომისრად ამ დროს იქნებოდა ბ-ნი ე. გეგეჭკორი ან ბ-ნი ვ. გობეჩია).

თანახმად სომხების თხოვნისა, გენ. ოდიშელიძე უთმობდა მათ ტფილისის არსენალიდან 13.000 თოფს.

არსენალი იყო მუშათა და ჯარის-კაცთა საბჭოს განკარგულებაში, ე. ი. ნ. ჟორდანიას განკარგულებაში, რომელმაც მისცა სომხებს მხოლოდ 6.000 თოფი.

ამაზე ნ. ჟორდანია სწერს (გვერდი 121): „ამ ინციდენტის შემდეგ, ოდიშელიძეზე გული გამიტყდა. აშკარა იყო, რომ მომხდარმა ამბებმა ისე მოშალა და დაარეტიანა, რომ აღარ იცოდა, რას შვრებოდა, მაგრამ, სამწუხაროდ, იმდენი მფარველი აღმოუჩნდა ჩვენს პარტიაში, რომ ადგილიდან ვერ დავსძარით, სამაგიეროთ მისას არას ვიგონებდი და არც ვეკავშირებოდი. რით დაიმსახურა ნდობა? ერთად-ერთი გზით, – ყველა ცნობილ პოლიტიკურ მოღვაწეს ფეხქვეშ ეგებოდა, რასაც ეტყოდნენ, მაშინვე უდასტურებდა, თავისი აზრი არავითარ საკითხზე არ ჰქონდა. სხვისას იმეორებდა და ამიტომ ხმა გაუვარდა, – ერთად-ერთი ღენერალია რევოლუციის მომხრეო; გაიკეთა რა ასე სახელი, მთელი სამხედრო საქმეების აწყობა მიაწება პოლიტიკოსებისაგან შემდგარ სამხედრო კომისიას“.

ამისთანა ჩივილით და ბრალის სხვაზე გადატანით სავსეა ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსული“.

ასეთი დაფასების შემდეგ გენ. ოდიშელიძე ერთი-ორი თვის შემდეგ იყო დანიშნული ჩვენი დელეგაციის შემადგენლობაში ოსმალეთში და ბათომში ნოე ჟორდანიას თანხმობით. შემდეგ იყო აგრეთვე პარიზში ჩვენს დელეგაციაში.

*

* * *

1918 წლის აპრილში მე ვიყავი მიწვეული ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკის სამხედრო მინისტრის გ. გიორგამიის თანაშემწედ და მთავარ-სარდლად.

1918 წლის 26 მაისს, როდესაც საქართველოს დამოუკიდებლობა გამოცხადდა, ხელახლად მიწვეული ვიყავი საქართველოს მთავრობაში ნ. რამიშვილის თავმჯდომარეობით, იმავე თანამდებობაზე.

Intéressons-nous à cette brochure ("Ma Réponse". NDT).

En 1918, le Général Odishelidzé était Commissaire militaire adjoint (Mr. E. Guegechkori ou Mr. V Gobechia en étaient alors Commissaire).

À la demande des Arméniens, le Général Odishelidzé leur a donné 13 000 fusils issus de l'arsenal de Tbilissi.

L'arsenal était à la disposition du Conseil des ouvriers et des militaires, eux-mêmes subordonnés à N. Jordania, qui ne céda aux Arméniens que 6000 fusils.

N. Jordania écrit à ce sujet (page 121) : "Après cet incident, j'ai été déçu d'Odishelidzé. Il était évident que les événements étaient si déroutants et déroutants pour lui, qu'il ne savait plus quoi faire, malheureusement, il avait tellement de protecteurs dans notre parti, que nous ne pouvions pas le destituer, alors je cessai de l'écouter et ne le contactais plus. Comment a-t-il gagné la confiance ? Par un seul moyen _ il se mettait à plat ventre devant tous les politiciens connus. Ce qu'ils disaient, était immédiatement approuvé, il n'avait aucune opinion sur aucune question. Il répétait les propos des autres et ainsi il avait acquis la réputation d'être le seul général supporteur la révolution. Après avoir acquis un nom pareil, Il a transmis l'organisation de toutes les affaires militaires à la Commission militaire dont les membres étaient des hommes politiques".

Dans le même temps, "Mon Passé" de Noè Jordania est plein de récriminations et d'accusations envers les autres.

Et pourtant, après une telle appréciation, le Général Odishelidzé a été nommé membre de notre délégation dans l'Empire Ottoman et à Batoumi avec le consentement de Noè Jordania un mois ou deux plus tard. Puis il fit aussi partie de notre délégation à Paris.

*

* *

En avril 1918, j'ai été invité en tant qu'assistant de G. Guiorgadzé, Commandant en chef et Ministre des Armées de la République Transcaucasienne.

Le 26 mai 1918, lorsque la Géorgie a déclaré son Indépendance, j'ai été de nouveau convié au même poste dans le Gouvernement Géorgien présidé par N. Ramishvili.

1918 წლის ივნისის დამლევის, – არ ვიცი, რა წესით, – ნოე ჟორდანიას გახდა მთავრობის თავმჯდომარედ და ერთად-ერთი ცვლილება მოახდინა: მე მთავრობიდან დამითხოვა და ჩემს ადგილზე დანიშნა გენ. ოდიშელიძე, რომელიც ამ დროს უცხოეთში გახლდათ.

რით აიხსნება ასეთი საოცარი ამბავი?

ამ დროს ჩვენში იყვნენ გერმანლები, რომლებიც ცუდი თვალთ უყურებდნენ დამფუძნებელი კრების სასახლეზე აღმართულ წითელ დროშას და წითელ გვარდიასაც.

მაშინ მმართველ წრეში გადასწყვიტეს წითელი გვარდიის გარდაქმნა სახალხო გვარდიად და შედგენა მისი წესდებისა.

ამისათვის გ. გიორგაძის თავმჯდომარეობით მოხდა თათბირი წესდების შესადგენად.

ამ თათბირში მონაწილეობას იღებდა აგრეთვე ნ. ჟორდანიას, იმ დროს მუშათა და ჯარის-კაცთა საბჭოს თავმჯდომარე.

წესდებაში იყო, მახსოვს, 12 მუხლი, საერთოდ უვარგისნი, განსაკუთრებით, სამხედრო ორგანიზაციისათვის.

თანახმად ამ წესდებისა, უნდა შექმნილიყო მხოლოდ ბატალიონები. არ არსებობდა არც პოლკები, არც ბრიგადები, არც დივიზიები. რიცხვი ბატალიონებისა თან-და-თან მიიყვანეს 24-მდე. მართვა გვარდიისა და მისი ნაწილებისა იყო ხელში კოლეგიური დაწესებულებისა.

როცა დასჭირდებოდათ რამოდენიმე ბატალიონის შეკავშირება, განსაკუთრებით სამხედრო მოქმედებისათვის, ითხოვდნენ სამხედრო უწყებიდან პოლკოვნიკს, ან გენერალს.

რასაკვირველია, ასეთი ორგანიზაცია, განსაკუთრებით ომის დროს, იყო მავნებელი, მით უმეტეს, რომ მასში აშკარად სჩანდა პრეტორიანების თვისებები, რაც დამტკიცდა შემდეგში ბევრი მაგალითებით.

მე ვიყავი წინააღმდეგი, მაგრამ გამოვსთქვი შემდეგი აზრი, რადგან ვერ დავაჯერე ამისთანა ორგანიზაციის უვარგისობა: „მესმის კარგად, რომ თქვენ გსურთ გყავდეთ სანდო დასაყრდნობი ძალა ახალი წეს-წყობილების გასამაგრებლად. არავის არა ჰსურს, ამ მოვლენას შეედავოს; დეე, ასე იყოს, მაგრამ ომის დროს, გვარდიელები უნდა იყვნენ გაწვეულნი ჯარში, თანახმად მობილიზაციის სიები-სა“. აი მაშინ ნ. ჟორდანიამ, ძლიერ აღშფოთებულმა, განაცხადა:

A la fin du mois de Juin 1918, Je ne sais pas par quels moyens, Noé Jordania est devenu Président du Gouvernement et a procédé à son seul remaniement: j'ai été démis du Gouvernement et il m'a remplacé par le Général Odishelidzé qui était à l'étranger à ce moment.

Comment expliquer un événement aussi surprenant ?

Il y avait à cette époque sur notre territoire des Allemands qui regardaient de travers le drapeau rouge, installée au palais de l'Assemblée Constituante, ainsi que la Garde rouge.

Puis, au sein du pouvoir exécutif, il a été décidé de réorganiser la Garde rouge en Garde Nationale et rédiger son statut.

A cet effet, sous la présidence de G. Guiorgadzé, une réunion a été organisée pour en établir le règlement.

N. Jordania, alors Président du Conseil des travailleurs et des soldats, a également participé à la réunion.

Dans les statuts je me souviens, il y avait 12 articles, en général inadaptés, surtout pour une organisation militaire.

Selon ces articles, seuls des bataillons devaient être créés, il n'y avait plus de régiments plus de brigades et plus de divisions. Le nombre de bataillons a été porté à 24. La direction de la Garde Nationale et de ses unités serait donc entre les mains d'une organisation collégiale.

Lorsqu'ils avaient besoin de rassembler plusieurs bataillons, en particulier pour une action militaire, ils réclamaient au département militaire un Colonel ou un Général.

Bien sûr, une telle organisation, surtout en période de guerre, était néfaste, d'autant plus qu'elle mettait clairement en évidence les tendances prétoriennes de ses membres, ce qui a été démontré par les nombreux exemples qui s'en suivirent.

Ayant objecté, j'ai exprimé l'opinion suivante, car je ne pouvais nier les carences de l'organisation : "Je comprends très bien que vous souhaitiez une force crédible pour renforcer règlement. Personne ne veut contester cet état de fait ; Qu'il en soit ainsi, mais pendant la guerre, les Gardes devraient être enrôlés dans l'Armée, selon les listes de mobilisation." Alors N. Jordania indigné, s'est exprimé : "Moi, en

„მე, როგორც მუშათა და ჯარის-კაცთა საბჭოს თავმჯდომარე, ვაცხადებ, რომ ქართული ჯარის სათავეში შეუძლებელია ყოფნა ისეთი პირისა, რომელიც ასე მტრულად არის განწყობილი გვარდიის მიმართ“. ვუპასუხე: „მე არავის არ ვთხოვდი სამსახურს; დაგბრუნდები ჩემს სახლში და დავიწყებ ჩემს აივანზე მშვიდად თამბაქოს წევას ისე, როგორც სანამ აქ მომიწვევდნენ. თქვენი აღელვება არ შეეფერება არც თქვენს წლოვანობას და არც თქვენს ჭაღარა წვერს“.

აი მიზეზი მთავრობიდან ჩემი დათხოვნისა.

ამის შემდეგ მოხდა ბევრი ამბები: სომხებთან ომი, სადაც გავედი მოხალისედ; მერე ახალ-ციხის ამბები, სადაც მივიღე მონაწილეობა ნ. ჟორდანიას პირადი თხოვნით.

ახალ-ციხის, ახალ-ქალაქისა და არტაანის ალების შემდეგ, იმავე 1919 წლის მარიაშობისთვეში, მიმიწვიეს სამხედრო სკოლის უფროსად.

1920 წლის აპრილში, ამ თანამდებობაზე ყოფნის დროს, გამგზავნეს ადერბეიჯანში ჩვენი მათთან სამხედრო კავშირის გამოსაცოცხლებად, რადგან დღიდან მისი დაარსებისა (1919 წლის ზაფხული) არაფერი არ გაკეთებულყო.

დაბრუნებისას კინალამ არ ჩაუვარდი ხელში რუსებს.

იმავე აპრილის (1920 წ.) დამლევს დამნიშნეს მთავარ-სარდლად. ეს ომი გავათავეთ მტრის დევნით ჩვენს საზღვრებს იქით.

იმავე წლის ზაფხულში ოსების შემოტევა უკუ ვაგდეთ; მივიღეთ ინგლისლებისაგან აჭარა და ბათომი.

მაგრამ დაბრუნდა გენ. ოდიშელიძე, და მე მაშინათვე გამანთავისუფლეს სამსახურიდან.

ერთი-ორი თვის შემდეგ, როცა გამოაშკარავდა რუსების განზრახვა საქართველოზე დაცემისა, გენ. ოდიშელიძე, – იმ დროს სამხედრო მინისტრის თანაშემწე, – დაინიშნა მთავარ-სარდლად.

1921 წლის 16 თებერვალს მე ვიყავი დანიშნული მთავარსარდლად. გენ. ოდიშელიძე, გადაყენებული თავის თანამდებობიდან, იყო დანიშნული ნ. ჟორდანიას მრჩეველად. ამისთანა თანამდებობა არ არსებობდა ჩვენს სამხედრო კრებულში. მაშასადამე, ნოე ჟორდანიამ ბოლომდე არ მოიშორა იგი. საკვირველი ის არის, რომ

tant que Président du Conseil des Ouvriers et des Hommes du rang, je déclare qu'il est difficilement concevable d'avoir à la tête de l'Armée géorgienne une personne si négativement disposée envers la Garde Nationale." Je lui ai répondu : "Je n'ai demandé d'emploi à personne ; Je m'en vais de ce pas rentrer chez moi et recommencer à fumer tranquillement sur mon balcon comme je le faisais avant d'avoir été convié ici. Votre excitation n'est pas digne de votre âge ni de votre barbe blanche."

Telle fut la raison de mon renvoi du Gouvernement.

Beaucoup de choses se sont passées après cela : la guerre avec les Arméniens, où je me suis porté volontaire ; Puis les événements d'Akhalsikhé auxquels j'ai participé sur demande personnelle de N. Jordania.

Après la prise d'Akhalsikhé, d'Akhalkalaki et d'Artaan, la même année 1919, j'ai été invité à diriger l'École Militaire.

En avril 1920, alors que j'occupais ce poste, j'ai été envoyé en Azerbaïdjan pour raviver notre alliance militaire, car rien n'avait été entrepris depuis la création de celle-ci (été 1919).

Sur le chemin du retour, j'ai failli tomber entre les mains des Russes.

Également en avril (1920), j'ai été nommé Commandant en Chef. Nous avons mené cette guerre en poursuivant l'ennemi au-delà de nos frontières.

Au cours de l'été de la même année, nous repoussâmes l'invasion Ossète ; l'Adjarie et Batoumi nous avaient été cédées par les Britanniques.

Mais le Général Odishelidzé est revenu et j'ai été destitué sur le champ.

Un mois ou deux plus tard, lorsque l'intention des Russes d'envahir la Géorgie a été révélée, le Général Odishelidzé, alors Ministre adjoint de l'Armée, a été nommé Commandant en Chef.

Le 16 février 1921, j'ai à nouveau été nommé Commandant en Chef. Le Général Odishelidzé, démissionnaire de son poste, a été nommé Conseiller de N. Jordania. Cependant, il n'y avait pas de tel poste dans notre organisation militaire. C'est pourquoi Noé Jordania ne s'en est pas complètement débarrassé. Il est surprenant que dans "Mon Passé"

„ჩემი წარსულში“ არსად არ არის აღნიშნული, რა მიზეზი იყო ჩემი დათხოვნისა სამსახურიდან.

პირველი ჩემი დათხოვნა მოხდა 1918 წელს შედეგად ჩემი წინააღმდეგობისა გვარდიის ორგანიზაციისა, როგორც სამხედრო ძალისა:

1919 წლის იანვარში სომხებთან ომის შემდეგ;

1919 წლის მაისში ახალ-ციხის ამბების შემდეგ;

1920 წელს რუს-ბოლშევიკებთან ომის შემდეგ;

1921 წლის მარტში, სტამბოლში ჩამოსვლისას. მიზეზი ჩემი უკანასკნელი დათხოვნისა ის იყო, რომ „ჯარი აღარ არსებობს“-ო.

*

* *

ახლა ოფიცრებზე:

აი რასა სწერს ნოე ჟორდანიას მათზე (გვ. 165 და 166):

1919 წ. მთიელთა საშველად ბოლშევიკების წინააღმდეგ იყო გაგზავნილი ადერბეიჯანით „ჯარის ნაწილები“. სინამდვილეში კი იყო გაგზავნილი ლეო კერესელიძე და მისი მოხალისეთა რაზმი; იქ ისინი იყვნენ განიარაღებული ადერბეიჯანის მთავრობის განკარგულებით, რომელმაც გამოაცხადა, რომ ისინი ჰყიდდნენ თავის იარაღს.

ამ გარემოებამ მისცა ნ. ჟორდანიას საბაზი დაეწერა შემდეგი: „გამოკვლევამ დაამტკიცა ნაწილობრივ ბრალდება, ასეთი ხულიგანები ერიენ ჯარში, მაგრამ ეს იყო უმცირესობა რუსის ჯარში ნამსახური ოფიცრების მეთაურობით. საზოგადოდ ჩვენ დაგვლუპა ამნაირმა ოფიცრობამ, მას არ ქონდა არავითარი პატრიოტიზმი, ყველაფერს უყურებდა გამორჩენის თვალსაზრისით, ცარცვავდენ სისტემატიურად პოლკებს – ერთი სიტყვით ეს რუსეთუმე ხალხი იყო ნამდვილი რისხვა ჩვენი საქმისათვის“.

171 გვერდზე კიდევ სწერს ოფიცრებზე: „ჩვენი მთავარი სატკივარი იყო სამხედრო ძალის მეთაურობის მოწყობა. ქართული ოფიცრობა იყო გაზრდილი რუსის ჯარში და შკოლაში, იყო იმავე დროს რუსის ორიენტაციის, მხოლოდ არა ბოლშევიკურ, არამედ თეთრის. ჩვენთან მოდიოდა უმთავრესად ბოლშევიზმის სიძულვილით და არა თავისუფლების სიყვარულით“.

აქვე კიდევ ერთხელ ამაგებს გენ. ოდიშელიძეს და 172 გვერდზე ათავებს ასე: „დარჩა ოდიშელიძე, ე. ი. დარჩა უხელმძღვა ნელობა,

nulle part ne soit mentionné quelle était la raison de mon renvoi du service.

Ma première révocation a eu lieu en 1918 à la suite de ma résistance à la réorganisation de la Garde Nationale en force militaire :

Après la guerre avec les Arméniens en janvier 1919 ;

Après les événements d'Akhalsikhé en mai 1919 ;

Après la guerre avec les bolcheviks russes en 1920 ;

Lors de mon arrivée à Istanbul en mars 1921. La raison de mon récent limogeage était que "l'Armée n'existe plus".

*

* *

Maintenant en ce qui concerne les officiers :

Voici ce que Noé Jordania écrit à leur sujet (pp. 165 et 166) :

En 1919 "Des unités de l'Armée" ont été envoyées en Azerbaïdjan pour aider les Montagnards contre les Bolcheviks. En fait, Leo Keresselidzé et son détachement de volontaires y ont été envoyés et là, ils ont été désarmés sur ordre du Gouvernement Azerbaïdjanais, qui a révélé qu'ils faisaient commerce de leurs armes.

Cette circonstance a donné un prétexte à N. Jordania pour écrire : "L'enquête a prouvé une accusation partielle, voilà que de tels hooligans sont dans l'Armée, mais c'était une minorité sous le commandement d'officiers servant (Jadis. NDT) dans l'Armée russe. En général, nous avons été perdus par de tels Officiers. Ils n'avaient aucun patriotisme, ils tiraient profit de tout, les régiments étaient systématiquement pillés. En un mot, ces russophiles étaient un vrai désastre pour notre cause."

À la page 171 il écrit à propos des Officiers : "Notre principale préoccupation était d'organiser le commandement de la force militaire et des officiers géorgiens. Les officiers géorgiens ont été éduqués dans l'armée et l'école russes, et étaient en même temps d'orientation russe, non bolchevique, mais blanche. Ils nous ont rejoints principalement par détestation du bolchevisme et non par amour de la liberté."

À la page 172 Il fustige également le Général Odishelidze: "Odishelidzé est resté, c'est-à-dire qu'il a laissé l'Armée sans direction, dans l'imprévu, sans préparation, et dans la misère.

უპლანობა, მოუმზადებლობა, ალალ-ბედობა. შემოდოდა საჩივრები ჯარის ნაწილებიდან, რომ ფული იფლანგება, ხოლო სასმელ-საჭმელი კი უვარგისიაო და სხვ. ვნიშნავდი რევიზიებს, მაგრამ არა გამოდიოდა რა. ერთი გამფლანგველის ალაგს იჭერდა ასეთივე ოფიცერი, ჩვენი ოფიცრობის უმრავლესობა მთელს ჩვენს საქმეს უყურებდა როგორც დროებით წარმავალ მოვლენას, რომელიც შესწყდება, როგორც კი რუსეთი აღდგებაო, ამიტომ ხელს ითბობდენ. საზოგადოდ წრეს და კლასებს შორის ერთად-ერთი ამ ოფიცრების უმრავლესობა არ აღმოჩნდა თავის სიმაღლეზე, მოკლებული ყოველივე პატრიოტულ რწმენას“.

აი, რასა სწერს ქართველ ოფიცრებზე საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარე. გადაგვარებულებად ასახელებს ხან „უმცირესობას“, ხან „უმრავლესობას“.

განა შეეფერება მთავრობის თავმჯდომარეს ასეთი ბრალდებანი?!
სინამდვილე კი სულ სხვა იყო.

აი რამოდენიმე მაგალითი:

სამხედრო სკოლაში იყვნენ მოსამსახურე-მუშები; ოფიცერი, ვის განკარგულებაშიც ეს მუშები იყვნენ, იღებდა ნაკლებს ჯამაგირს, ვიდრე მუშა.

ოფიცრებს – მასწავლებლებს ლექციებისათვის ეძლეოდათ იმდენი ფული, რაც ძლივს ჰყოფნიდათ ტრამვაისტვის.

მე, სამხედრო სკოლის უფროსი, ვიღებდი ჯამაგირს 6.000 მანეთს. ერთხელ პოლკოვნიკი სტოქსი, ინგლისელი, ანტანტის წარმომადგენელი და მე მივდიოდით რუსთაველის გამზირით. ერთმა მათხოვარმა მოგვმართა თხოვნით, და პოლკოვნიკმა სტოქსმა მისცა მას 5.000 მანეთი.

ომის დროს დაქვრივებულ ოფიცრის ცოლს არ ეძლეოდა სარჩენად პენსია: არც აძლევდნენ მის დასამარხად დახმარებას.

მახსოვს, კაპიტანი მარინაშვილი ახალ-ციხის ამბების დროს ყველგან აშენებდა ხიდებს, აკეთებდა და ასწორებდა გზებს, სწმენდდა თოვლისაგან და ასწორებდა გზას ხანიორის უღელტეხილზე და სხვა; შეეყარა ჭლექი, ვითხოვეთ 5.000 მან, აბასთუმანში გასაგზავნად; უარი მივიღეთ, და გარდაიცვალა.

Il y avait des plaintes de l'Armée disant que l'argent était gaspillé et que les victuailles étaient inappropriées et ainsi de suite... J'ai fait effectuer des contrôles, mais en vain. L'un des auteurs de ces dilapidations a été confondu par un officier, la plupart de nos officiers considéraient notre situation dans son ensemble comme une retraite temporaire qui se terminerait dès que la Russie se rétablirait, alors ils prenaient leur mal en patience. En résumé il écrit que la plupart de officiers du groupe était dépourvus de toutes croyances patriotiques et n'ont pas été à la hauteur."

C'est ce qu'écrit le Président du Gouvernement Géorgien. Il qualifie de dégénérées tantôt "la Minorité", tantôt "la Majorité".

De telles accusations sont-elles dignes d'un chef de Gouvernement ?!

La réalité était complètement différente.

En voici quelques exemples :

Il y avait des ouvriers travaillant à l'École Militaire ; L'officier qui les supervisait était moins payé qu'eux.

L'argent que recevaient les officiers-enseignants pour les cours leur suffisait à peine pour payer le tramway.

Je recevais un salaire de 6 000 Manetis en tant que directeur de l'École Militaire. Une fois, un Anglais, représentant de l'Entente, le Colonel Stokes et moi descendions l'avenue Rustaveli. Un mendiant nous a interpellés et le Colonel Stokes lui a donné 5 000 Manetis.

La veuve d'un officier mort pendant la guerre n'a pas reçu de pension ni d'aide pour l'enterrer.

Je me souviens du Capitaine Marinashvili construisant des ponts partout pendant les événements d'Akhalsikhé. Il construisait et pavait des routes, déblayait la neige et ouvrait la voie du col Khanioni, etc... Il a attrapé la tuberculose, nous avons réclamé 5 000 Manetis pour pouvoir l'envoyer à Abastumani ; Ils nous ont été refusés et il est mort.

თუ ოფიცრობა იყო გამსჭვალული მხოლოდ „ბოლშევიკური რუსეთის სიძულვილით“, როგორც ადასტურებს ნ. ჟორდანია, მაშინ დენიკინთან წავიდოდნენ, მით უმეტეს, რომ საქართველო ამ დროს არ უტევდა ბოლშევიკებს, ის მხოლოდ იგერიებდა მათ შემოსევას.

რუსულ ჯარში რუსეთის არც ერთ ერს არ ჰყავდა ისეთი ოფიცრობა, როგორც ქართველებს, – მუდამ სახელმოხვეჭილი და წარჩინებული. მე შევადგინე ახალციხის ამბების დროს გენერლების სია; 25 გენერალთა შორის 23-ს ჰქონდა მიღებული წმინდა გიორგის ჯვარი.

ახლა გადავალ ჩვენს სამხედრო მოქმედებებზე და გზა-და-გზა აღვადგენ სიმართლეს.

1918 წლის ქრისტეშობისთვის სომხებმა დაიწყეს ომი ჩვენს წინააღმდეგ.

134 და 135 გვერდზე აი როგორ არის აღწერილი ეს ომი: ინგლისელი ბრაიდფორდი შემოვიდა ნ. ჟორდანიასთან და დაემუქრა „დიდხანს აქ ვერ იბატონებთო“, და წავიდა „ცოტა ხნის შემდეგ მუქარა სისრულეში მოიყვანა, – სომხები შემოგვასია. რა სურდათ?!

მერე ხსნის, რომ სომხებს უნდოდათ თბილისის დაჭერა და ქართული მთავრობის გადასვლა ქუთაისში.

თურმე ეს იყო მიზეზი ომისა.

მთავრობის თავმჯდომარე ძალიან ადვილად ხსნის ომის მიზეზებს.

8 ქრისტეშობისთვის სომხებმა დაიწყეს შემოტევა; მთავრობამ გამოაცხადა მობილიზაცია მხოლოდ 18 ქრისტეშობისთვის. თუ სომხებს თბილისის დაჭერა უნდოდათ, რას ელოდა მთავრობა და რატომ არ აცხადებდა მობილიზაციას უფრო ადრე?!

სინამდვილე შემდეგია:

1919 წელს არის გამოცემული ჩვენი მთავრობის მიერ წიგნი „იხისტორიი არმიანო-გრუზინსკიხ ოტნოშენიჰ“. ამ წიგნიდან სჩანს, რომ სომხებმა მოითხოვეს ბორჩალო და ახალ-ქალაქი, და არა თბილისი.

თურმე 1917 და 1918 წ. ჩვენი მეთაურები ჰპირდებოდნენ სომხებს ამ მახრებს, რადგანაც მცხოვრებთა უმრავლესობა იქ იყო სომხები. სანამ არსებობდა ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკა, ამას არა

Si les officiers n'avaient été imprégnés que par la "haine de la Russie bolchevique" comme le confirme N. Jordania, alors ils se seraient rendus à Dénikine, d'autant plus que la Géorgie n'attaquait pas les Bolcheviks à cette époque, elle ne faisait que repousser leur invasion.

Aucune Nation dans l'Armée Russe ne possédaient des Officiers tels que les Géorgiens – toujours qualifiés et honorés. J'ai constitué une liste de Généraux pendant les événements d'Akhalsikhé ; Parmi 25 Généraux, 23 avaient reçu la croix de Saint-Georges.

Maintenant, je vais passer à nos actions militaires et à la restauration de la vérité.

À Noël 1918 les Arméniens ont commencé une guerre contre nous.

Voici comment cette guerre est décrite aux pages 134 et 135 : L'Anglais Braidford est entré chez N. Jordania et a menacé : "Vous ne pourrez plus régner ici encore longtemps" et il est parti. Peu après, il a mis sa menace à exécution – les Arméniens nous envahirent. Quelles étaient leurs intentions" ?!

Puis il explique que les Arméniens voulaient s'emparer de Tbilissi afin de déplacer le Gouvernement Géorgien à Kutaïssi.

Il s'est avéré que ce fut la raison de la guerre.

Le Premier Ministre explique d'une manière trop succincte la raison de la guerre.

Le 8 décembre, les Arméniens commencèrent leur offensive ; Le Gouvernement n'a annoncé une mobilisation que pour le 18 décembre. Si les Arméniens avaient voulu s'emparer de Tbilissi, qu'attendait le Gouvernement et pourquoi n'a-t-il pas annoncé la mobilisation plus tôt ?!

La réalité était la suivante :

En 1919 notre Gouvernement a publié le livre "Histoire des relations arméno-géorgiennes" (en russe). Dans ce livre, il apparaît que les Arméniens ont exigé Borchalo et Akhalkalaki et non Tbilissi.

Il s'avère qu'en 1917 et 1918, nos dirigeants avaient promis ces districts aux Arméniens parce que la plupart des habitants étaient Arméniens. Tant qu'il y avait une République Djoughéli casienne, cela

ჰქონდა მნიშვნელობაო, ამბობდნენ სომხები, და რესპუბლიკების გამოცხადების შემდეგ მოითხოვდნენ დაპირების ასრულებას.

ამისთანა დათმობა ჩვენი ძველებური მიწა-წყლისა, ცოტა არ იყოს, წინდაუხედავია და არც „მცხოვრებთა უმრავლესობის დებულება“ არის სწორედ გაგებული.

რაც შეეხება ომის აღწერას (გვ. 135), არც ეს გახლავთ სწორე. როგორც ამბობს ნ. ჟორდანიას, „ბოლნისთან მოეყარა თავი სომეხთა მთავარ საომარ ძალას“, თურმე „აქ მოხდა გადამწყვეტი ბრძოლა მათ და ჩვენს გვარდიას შორის“. მერე სწერს ნ. ჟორდანიას: „ამასობაში რეგულიარული ჯარი ნაწილობრივ გამოვიდა საბრძოლველად და გაიმართა რეგულიარული ომი“.

ასეა აღწერილი ამ ომის მსვლელობა.

სინამდვილეში კი იმ მიმართულებით, სადაც იყო გაგზავნილი გვარდია ნ. ჟორდანიას პირადი ბრძანებით (გვ. 135), ბოლნისის სომხებს ჰყავდათ მხოლოდ ჯარის ერთი ბატალიონი და ბოლნისის მცხოვრებნი და არც ერთი ზარბაზანი. მათი მთავარი ძალა კი წამოვიდა რკინის გზის გასწვრივ, სადაც დამარცხდა შულავერთან, და დაამარცხა ჩვენმა ჯარმა, რომელმაც ხელთ იგდო მათი ოთხი ზარბაზანი, დაიბრუნა შულავერი და სადახლო და დაიწყო მტრის დევნა.

აქ უნდა დავუმატო, რომ ბოლნისის მიმართულებით, სადაც გახლდათ გვარდია, პირველ შეტაკებაში მტერმა ჩაიგდო ხელში ჩვენი ზარბაზნები. მაღლობა ღმერთს, ზარბაზნები დავიბრუნეთ ქაქუცა ჩოლოყაშვილისა და მაისურამის, გვარდიის შტაბის წევრის თაოსნობით. უკანასკნელმა ამას შესწირა თავისი სიცოცხლე.

სრულებით არაფერს ამბობს ნ. ჟორდანიას, თუ რით გათავდა ომი. გათავდა იმით, რომ ის მიწა-წყალი, რასაც ჩვენ არ ვუთმობდით სომხებს, სადავოდ გახვადეთ, ესე იგი, მხედრულად მოგებული ომი პოლიტიკურად წავაგეთ.

ახალ-ციხის ამბებზე, რის შედეგადაც დაკარგული გვქონდა ახალ-ციხე და ახალ-ქალაქი, მთავრობის თავმჯდომარე არაფერსა სწერს, ვითომც ეს ამბავი არც მომხდარიყოს.

1920 წ. ომზე ბოლშევიკების წინააღმდეგ სწერს მხოლოდ შემდეგ (169-170): „მოგვადგა საზღვარზე მაისის დასაწყისს, მივიღეთ სასწრაფო ზომები, გამოვაცხადეთ სამხედრო წესები. გვარდიის მობილიზაცია და სხვ. მთავარ-სარდლად დაინიშნა გენ. კვინიტაძე.

n'avait pas d'importance, disaient les Arméniens, mais après la proclamation des Républiques, ils exigeraient l'accomplissement de ce qui leur avait été promis.

Une telle cession de nos anciens territoires, était difficilement concevable, même compte tenu du "statut majoritaire de ses habitants".

Quant à la description de la guerre (p. 135), elle est également incorrecte, comme le dit N. Jordania, "la force principale arménienne était rassemblée près de Bolnissi", il s'avère qu'une bataille décisive y a eu lieu entre elle et notre Garde Nationale Puis N. Jordania écrit : "Pendant ce temps, une partie de l'Armée régulière est partie pour combattre et une guerre régulière a été menée. "

C'est ainsi que le cours de cette guerre est décrit.

En fait, dans la direction où la Garde Nationale était envoyée sur ordre personnel de N. Jordania (p. 135), les Arméniens de Bolnissi n'avaient qu'un bataillon, et pratiquement pas de canons. Leur force principale se mit alors en route le long de la voie ferrée, où elle fut vaincue à Shulaveri, par notre Armée, qui, après avoir saisi leurs quatre canons, a repris Shulaveri et Sadakhlo, et a poursuivi l'ennemi.

Je dois ajouter ici que dans la direction de Bolnissi, où se tenait la Garde Nationale, au premier affrontement, l'ennemi a mis la main sur nos canons Dieu merci, nous avons repris nos canons avec l'aide de Kakoutsia Tcholkhachvili et Maïsuradzé, membre de l'État-Major de la Garde Nationale. Ce dernier l'a payé de sa vie.

N. Jordania ne dit absolument rien sur la façon dont la guerre s'est terminée. Nous avons fini par admettre que les territoires que nous n'avions pas cédés aux Arméniens étaient sujet à contestation, c'est-à-dire que nous avons gagné la guerre d'une manière militaire mais nous l'avons perdu politiquement.

Le Président du Gouvernement n'écrit rien sur les événements d'Akhalsikhé, à la suite desquels nous avons perdu Akhalsikhé et Akhalkalaki, comme si cet épisode n'avait pas eu lieu...

Il n'écrit que ce qui suit à propos de la guerre de 1920 contre les Bolcheviks (169-170) : "Mobilisation de la Garde, etc... Le général

ყველა ჩვენს ღენერლებსა და პოლკოვნიკებს შორის ეს პირი მიგვაჩნდა აქტიური, სწრაფი, მომქმედი, მხოლოდ ჯიუტი და მიუკარებელი, მაგრამ უკეთესი არავინ იყო, და უნდა შევრიგებოდით ამას“.

შემდეგ სწერს: „პირველი შეტაკება მოხდა წითელ ხიდზე, მტერი დაამარცხა გვარდიამ, მხოლოდ გაკვირვებით ამბობდენ, თათრები ყველა გაიქცნენ და მათ შორის არეული რუსებმა თავი შემოგვაკლესო. მოკლული აღმოჩნდნენ ყველა რუსი, არც ერთი ადერბეიჯანელი“.

შემდეგ სწერს: „სწორედ ამ დროს მოხდა მოსკოვთან ხელშეკრულების დადება და მით ომიც შეჩერდა“ (ხაზი ჩემია).

სამხედრო სკოლაზე ბოლშევიკების თავდასხმის შესახებ არ არის ერთი სიტყვა, მიუხედავად იმისა, რომ სკოლის შემადგენლობა, როგორც იუნკრები, აგრეთვე ნაცვალთა ათასული, დარჩა ერთგული სამშობლოსა და მთავრობისადმი.

1920 წლის 7 მაისს გრ. ურატაძემ მოაწერა ხელი ხელშეკრულებას მოსკოვთან მიუხედავად იმისა, რომ ამ დროს ქართული სისხლი იღვრებოდა ჩვენს საზღვარზე რუსებთან ბრძოლაში.

რაც შეეხება გვარდიის მოქმედებას წითელ ხიდთან, რადგან ნ. ჟორდანიას აცხადებს, რომ ამ ხიდთან „გვარდიამ დაამარცხა მტერი“, უნდა ვსთქვა შემდეგი:

ამ ხიდთან მოხდა შეტაკება მხოლოდ თავმცველებისა (ავან-გარდისა) და ამიტომ რუსების ჯარი არ იყო დამთავრებულად დამარცხებული.

რაც შეეხება თვით გვარდიის მოქმედებას, უნდა აღვნიშნო, რომ ეს ორგანიზაცია იყო სრულიად უვარგისი ბრძოლისათვის, როგორც ეს აღმოჩნდა სომხებთან ომში, ახალ-ციხეში, წითელ (გატეხილ) ხიდთან და განსაკუთრებით 1921 წელს ჩვენს უკანასკნელ ომში.

წითელ ხიდთან პირველ შეტაკებაზევე გვარდიის ნაწილებმა დასტოვეს ბრძოლის ველი, და აქ პარიზში, ახლაც ცოცხალნი არიან ის პირნი, რომლებიც მათრახებით აბრუნებდნენ მათ ბრძოლაში.

შემდეგში, როცა ჩვენ ვაწვებოდით მტერს და ის იხევდა, ერთ ღამეს გვარდიამ დასტოვა თავისი პოზიციები; ძლივს-ძლიოზით

Kvinitadzé a été nommé Commandant en Chef. Parmi tous nos généraux et colonels, cette personne était considérée comme active, rapide, agissante, mais têtue et peu facile à aborder. Mais personne n'était meilleur, et nous avons dû nous en contenter. "

Puis il écrit : "Le premier affrontement a eu lieu sur le Pont Rouge, l'ennemi a été vaincu par la Garde Nationale, mais ils disaient avec étonnement que tous les Tatars avaient pris la fuite et parmi eux des Russes, et parmi les tués ils n'y avaient que des Russes et pas un seul Azerbaïdjanais. "

Puis il écrit : "C'est à cette époque que le traité avec Moscou a été signé alors simultanément, la guerre a été arrêtée" (mis en évidence par G. Kvinitadzé. NDT).

Pas un mot n'est dit sur l'attaque bolchevique contre l'École Militaire, bien que le personnel de l'école, constitué de cadets et d'un régiment de réservistes, soit resté fidèle à sa Patrie et à son Gouvernement.

Le 7 mai 1920 Gr. Ouratadzé a signé un accord avec Moscou en dépit du fait qu'à cette époque le sang géorgien était versé à notre frontière dans la lutte contre les Russes.

Quant à l'action de la Garde Nationale près du Pont Rouge, N. Jordania prétendant que "la Garde Nationale a vaincu l'ennemi", je dois dire ceci :

Seuls les défenseurs (l'avant-garde) se sont affrontés près de ce pont et l'Armée Russe n'a pas été complètement vaincue.

Quant aux actions de la Garde Nationale, je dois souligner que son organisation était totalement inadaptée au combat. Ce qui s'est avéré lors de la guerre avec les Arméniens, à Akhaltsikhé, près du Pont Rouge (Pont Cassé) et surtout en 1921, au cours notre ultime guerre.

Lors du premier affrontement près du Pont Rouge, des unités de la Garde Nationale ont quitté le champ de bataille. Et encore ici, à Paris, les hommes qui les renvoyaient à leur combat à coups de fouets, sont encore de ce monde.

Tandis que nous faisons pression sur l'ennemi et qu'il battait en retraite, la Garde Nationale quitta ses positions de nuit; Ils s'arrêtèrent

შეაჩერეს წითელ ხიდთან და მეორე დღეს უბრძოლველად დაიკავეს დატოვებული ადგილები, მტერს კი არ გაუნძრევია ხელი.

18 მაისს სამხედრო მინისტრი გრიგოლ ლორთქიფანიძე და მე გავემგზავრეთ ფრონტზე ნ. ჟორდანიას თანხმობით. უკვე გაცემული იყო ბრძანება 19 მაისისთვის მთავარი შეტევის დაწყებისათვის, და ჩვენ გვქონდა ადერბეიჯანელებთან დადებული პირობა, რომ ისინი მოახდენენ რუსების ზურგში აჯანყებას, რაც მართლაც მოახდინეს 25 მაისს განჯაში. 19 მაისს, 12 დღის შემდეგ ბოლშევიკებთან ხეშეკრულების დადებისა, სადახლოში მივიღეთ ნ. ჟორდანიას ბრძანება ომის შეჩერებისათვის. „და მით ომიც შეჩერდა“-ო, ამბობს ნ. ჟორდანია.

ერთ ღამეში მოხდა უმიზეზოდ ცვლილება.

ეს იყო 1920 წელს, ზაფხულში, როცა გაჩაღდა ომი ბოლშევიკებისა პოლონელებთან და ვრანგელთან. ჩვენს მხარეს ბოლშევიკების ერთი დივიზია (ი) იყო ისე დამარცხებული, რომ ფრონტიდან მოხსნეს; მეორე დივიზია დავამარცხეთ და ვდევნიდით. ჩვენი ცნობით ბოლშევიკებს ჰყავდათ კიდევ მხოლოდ ერთი დივიზია ბაქოსთან, შეიძლება მეტიც, ჩრდილო-კავკასიიდან წამოსული. ამ დროს მე მყავდა 40 ათასზე მეტი ხიშტი.

25 მაისს ადერბეიჯანში მოხდა აჯანყება; ვფიქრობ, რომ ჩვენს გამარჯვებას შეიძლება მოჰყოლოდა ჩრდილო-კავკასიელების აჯანყება ბოლშევიკების წინააღმდეგ, როგორც ადერბეიჯანში.

აი როდის დავკარგეთ ჩვენი სამშობლო, და არა 1921 წელს.

ამის მაგივრად მოხდა უცნაური ამბავი: თანახმად ბოლშევიკური ადერბეიჯანის მოთხოვნისა, ჩვენი გამარჯვებული ჯარი იხევს წითელ (გატეხილ) ხიდის აქეთ; ეს ჩვენი დამარცხებული მტერი (ბოლშევიკური ადერბეიჯანი) მხოლოდ ამ პირობით თანხმდებოდა საზავო მოლაპარაკებაზე.

ამ ომის შემდეგ მივიღე მ. ჟორდანიასაგან ერთი უცნაური საყვედური: „აი თქვენ აიღეთ ათი მილიონი მანეთი თბილისის გასამაგრებლად, და ეს სიმაგრები სრულებით არ დაგვჭირებია“-ო.

„მადლობა ღმერთს რომ არ დაგვჭირდა“, ვუპასუხე.

აი რა პატრონი ჰყავდა საქართველოს!..

au Pont Rouge et le lendemain occupèrent les lieux abandonnés sans combattre, mais l'ennemi ne se manifesta pas.

Le 18 mai, Le ministre des Armées Grigol Lortkipanidze et moi, nous sommes allés au front avec le consentement de N. Jordania. L'ordre avait déjà été donné de lancer une offensive majeure pour le 19 mai, et nous avons passé un accord avec les Azerbaïdjanais pour qu'ils se révoltent à l'arrière des lignes russes, ce qu'ils ont fait le 25 mai à Gandja. Le 19 mai, 12 jours après la conclusion d'une trêve avec les Bolcheviks, à Sadakhlo, nous avons reçu l'ordre de N. Jordania de stopper la guerre. "Et c'est seulement à ce moment que la guerre s'est arrêtée", dit N. Jordania.

Une nuit, il y eut un changement de stratégie sans cause réelle.

Au cours de l'été 1920, lorsque la guerre éclata entre les Bolcheviks, les Polonais et Wrangel, une Division des Bolcheviks *) de notre côté fut tellement défaite qu'elle fut retirée du front ; Nous avons vaincu la deuxième division et l'avons poursuivie. Selon nos informations, les Bolcheviks n'avaient qu'une Division supplémentaire près de Bakou, peut-être plus au Caucase du Nord. A cette époque, j'avais plus de 40000 hommes à ma disposition

Un soulèvement a éclaté en Azerbaïdjan le 25 mai ; Je pense que notre victoire aurait pu conduire à une révolte des Nord-Caucasiens contre les Bolcheviks, comme en Azerbaïdjan.

C'est précisément à ce moment-là que nous avons perdu notre Patrie et non en 1921.

Contre toute attente, un événement étrange s'est produit : à l'exigence de l'Azerbaïdjan bolchevique, notre Armée victorieuse s'est repliée en deçà du Pont Rouge (Pont Cassé) ; Ce n'est qu'à cette condition que notre ennemi vaincu (l'Azerbaïdjan bolchevique) a accepté des pourparlers de paix.

Après cette guerre, j'ai reçu une étrange réprimande de N. Jordania : "Regardez, vous avez pris dix millions de Manetis pour fortifier Tbilissi, alors que nous n'avions nullement besoin de ces fortifications. "

"Dieu merci, nous n'en avons pas eu besoin", répondis-je.

Voici quel Patron avait la Géorgie !

„ჩემი წარსული“-დან გამოდის, რომ სომხებთან ომში ჯარს თითქოს არ მიუღია მონაწილეობა; არც 1919 წელს ახალ-ციხის ომში, სადაც გვარდიის წასვლის შემდეგ, რაც მოხდა თანახმად მათი მოთხოვნებისა, ჯარმა დაამარცხა მტერი ფოცხოვში, გადალახა საზღვარი და დაუბრუნა არტაანი საქართველოს.

აქ არ შეიძლება არ დავუმატო, რომ ამ ომის შემდეგ ქალაქი არტაანი, ჩვენი სისხლით აღებული, გადაეცა სომხებს.

არტაანი, მტკვრის მარცხენა მხარე, სადაც იყო მხოლოდ ყაზარმები, დარჩა ჩვენს ხელში, მაგრამ ახალ-ქალაქიდან ჩვენი იქ მისვლა შეუძლებოდა მხოლოდ სომხების ნებართვით, რადგანაც ხანოორით იქ მიდიოდა ცუდი გზა და თვით უღელტეხილი 6 თვე იყო დაფარული თოვლით.

ნ. ჟორდანიას ყველგან აქებს გვარდიას: „გვარდიამ დაამარცხა მტერი წითელ ხიდთან“; „გვარდიამ დაამარცხა ბოლნისთან მთავარი ძალა სომხებისა“, ე.ი. გამოჰყავს მსხნელად საქართველოსი.

სინამდვილეში კი სწორედ ეს ორგანიზაცია იყო ერთ-ერთი მიზეზი ჩვენი დაღუპვისა.

*

* *

ეხლა შევეხოთ 1921 წლის ომს (გვ. 173-174-175)

ბაქოდან ჩამოვიდა ჩვენი წარმომადგენელი ვანო ხუნდაძე. „ჩამოვიდა მოულოდნელად“, ამბობს ნ. ჟორდანიას, „და დაწვრილებით გვიამბო: აშკარა იყო მოსკოვის განზრახვა. დავფაცურდით, თავდაცვის საბჭო დავაარსეთ და შეუდექით მზადებას ჩუმად, არავის გაეგო რაშია საქმე. ეს საიდუმლო იყო საჭირო, რომ ხალხში პანიკა არ გამოეწვია და მორალური კრიზისი არ შეგვექმნა. საბჭოს დაარსება მოხდა 11 ნოემბერს“. საქართველოს არასოდეს არ ჰქონია თავდაცვის საბჭო, რის წყალობითაც სინამდვილეში არავინ იყო სახელმწიფოს თავდაცვის პასუხისმგებელი. ეს იყო 1918, 1919, 1920 წლებში.

როცა 1920 წელს მე გამხადეს მთავარ-სარდლად, მოვითხოვე ამისთანა დაწესებულების დაარსება, რადგანაც სახელმწიფოს თავდაცვის გეგმა არ დამხვდა. დებულება და მისი შემადგენლობა შევადგინე მაშინათვე.

1920 წელს სამსახურისაგან განთავისუფლების შემდეგ ეს თავდაცვის საბჭო გააუქმეს, მიუხედავად იმისა, რომ მხოლოდ

Il ressort de "Mon Passé" que l'Armée n'a quasiment pas pris part à la guerre ; Ni en 1919 lors de la guerre d'Akhalsikhé, où après le départ de la Garde Nationale, qui s'est produit conformément à leur demande, l'Armée (géorgienne) a vaincu l'ennemi à Potskhovi, franchi la frontière et redonné Artaan à la Géorgie.

Ici, je ne peux qu'ajouter qu'après cette guerre, la ville d'Artaan, conquête marquée par notre sang, a été livrée aux Arméniens.

Artaan, sur la rive gauche du Mtkvari, où il n'y avait que des casernes, est restée entre nos mains, mais notre arrivée d'Akhalkalaki ne pouvait s'effectuer qu'avec l'autorisation des Arméniens, car la route était mauvaise, et le col lui-même était enneigé pendant 6 mois.

Partout N. Jordania fait l'éloge de la Garde Nationale : "La Garde Nationale a vaincu l'ennemi au Pont Rouge ; La Garde Nationale a vaincu la principale force Arménienne près de Bolnissi". Il en fait donc la salvatrice de la Géorgie.

En réalité, c'est son organisation qui a été l'une des raisons de notre perte.

*

* *

Venons-en maintenant à la guerre de 1921 (pp. 173-174-175)

Notre représentant Vano Khundadzé est arrivé de Bakou. "Il est venu à l'improviste", dit N. Jordania, "et nous raconte ceci d'une manière plus détaillée: L'intention de Moscou était évidente. Nous avons mis en place le Conseil de Défense et commencé à nous préparer en toute discrétion afin que nul ne soit au courant de ce qui se décidait. Ce secret était nécessaire pour ne pas semer la panique parmi le peuple et ne pas créer de crise morale. Le Conseil a été créé le 11 novembre". La Géorgie n'avait jamais eu de Conseil de Défense, c'est à dire que personne n'était réellement responsable de la Défense de l'État. C'était en 1918, 1919 1920.

Lorsque j'ai été nommé Commandant en Chef en 1920, j'ai demandé la mise en place d'une telle institution, car je n'ai pas pu trouver de plan de Défense de l'État. J'en ai rédigé immédiatement le statut et la composition du personnel.

Après ma destitution en 1920, ce Conseil de Défense a été aboli, sans tenir compte du fait qu'une telle institution n'était nécessaire

მშვიდობიანობის დროს იყო საჭირო ეს დაწესებულება. მხოლოდ ამ დროს შეიძლება ომისათვის მომზადება, ესე იგი იარაღის, ტანსაცმელის, სურსათისა და ყველაფრისა, რაც ესაჭიროება ჯარს და განსაკუთრებით თავდაცვის გეგმისა, ჯარის მობილიზაციის ძირითადი დებულებანი, ჯარის მოწყობა, საზღვრების გამაგრება; რასაკვირველია, მომავალი მთავარ-სარდალი უნდა იყოს ამაში ჩახედული და ემზადებოდეს ომისათვის. ჩვენში კი ომისათვის მომზადება იყო მობილიზაცია, მთავარ-სარდალის დანიშვნა კი ხდებოდა უცბათ.

თუ როგორ იყო მოწყობილი ჯარი და მისი მობილიზაცია, არ შევჩერდები ამაზე.

„კორბიელის“) საშვალეებით მოვაწყვეთ საფრანგეთში ყიდვა 60 ყუმბარისა“, ამბობს ნ. ჟორდანიას. რა არის ეს 60 ყუმბარა? ერთ ბატარეას ბრძოლაში არ ეყოფა ნახევარ საათს. ვგონებ ეს რიცხვი შეცდომაა.

*
* *
*

176 გვერდზე ბრალსა სდებს გენ. ოდიშელიძეს და გენ. ზაქარიაძეს, რომ ბოლშევიკების მიერ სომხეთის დაპყრობის შემდეგ ეგრედწოდებული „სადავო ადგილებში“ შევიყვანეთ ჩვენი ჯარები. ეს მიაჩნია ნ. ჟორდანიას შეცდომად სამხედრო თვალთაზრისით, და იყო წინააღმდეგი.

„მაგრამ“ ამბობს, „ჩვენმა სტრატეგებმა ასე გადასწყვიტეს. თავდაცვის სიმაგრედ დაინახეს ძველებურად მთა-გორი და არა თვით მცხოვრებების სულისკვეთება“.

ამით, ვგონებ, თვით ადასტურებს, რომ სომხებს ჰპირდებოდა ბორჩალოსა და ახალ-ქალაქსა.

რომ თავისი შეცდომა სხვას გადააბრალოს, ახალი სტრატეგიაც გამოიგონა!

როცა იქ მყოფი ჩვენი ჯარის ნაწილები დამარცხდნენ და გენ. ოდიშელიძემ ნაწილების დაფანტვა-დალაგება დააბრალა აკაკი ჩხენკელს, „გული მომივიდა, ვინ არის ჯარის უფროსი – თქვენ თუ ჩხენკელი თქვა და გამოვუცხადე დაუყოვნებლივ გადადგეს“.

მაგრამ ეს არ მოიყვანა სისრულეში.

qu'en temps de paix, et c'est précisément pendant ce temps que l'on peut préparer la guerre, c'est-à-dire les armes, les vêtements, la nourriture et tout ce dont l'armée a besoin, et surtout le Plan de Défense, les dispositions essentielles pour la mobilisation de l'Armée, la disposition des troupes, le renforcement des frontières ; Bien sûr, le prochain Commandant en Chef doit s'y consacrer et se préparer à la guerre. Dans notre pays, la préparation de la guerre équivalait à la mobilisation, et la nomination à la hâte du Commandant en Chef.

Je ne m'étendrai pas sur l'organisation de l'Armée ainsi que sur sa mobilisation,

"On s'est arrangé pour acheter 60 obus en France par l'intermédiaire de Corbeil"*, raconte N. Jordania. Que représentent ces 60 obus ? Une batterie de canons ne tiendrait pas une demi-heure dans un combat. Je pense que ce chiffre est erroné.

*
* *

A la page 176, les Généraux Odishelidzé et Zakariadzé sont accusés d'avoir déployé nos troupes dans les soi-disant "zones contestées" après la conquête bolchevique de l'Arménie. Celui-ci considère que N. Jordania a tort d'un point de vue militaire et s'y oppose.

"Mais", dit-il, "nos stratèges l'ont décidé. Pareil qu'avant, comme une forteresse de défense ils considéraient des monts et des collines et pas l'esprit et l'audace des habitants".

Par cela, je pense qu'il donne la preuve qu'il a promis aux Arméniens Borchalo et la Akhalkalaki.

Voilà que pour pouvoir accuser autrui de ses erreurs, il a inventé une nouvelle stratégie !

Ce n'est que lorsque les unités de notre Armée y ont été vaincues et que le Général Odishelidzé a accusé Akaki Chkhenkeli de les avoir dispersées, "J'ai eu le cœur brisé, qui est le Chef de l'Armée – vous ou Chkhenkeli ? Ai-je dit et je lui ai demandé de démissionner immédiatement".

Mais cela ne s'est pas réalisé.

შემდეგ: „გავმართეთ თათბირები, მთავრობის სხდომა, გადაწყდა კვინიტადის დანიშვნა მთავარ-სარდლად“.

„გადავსწყვიტე მასთან წინასწარი მოლაპარაკება, შეხვედრისთანვე დაიწყო თავდასხმა უმთავრესად ოდიშელიძეზე, უწოდა მეტად უზრდელი სახელი, გადავიდა სხვებზე, გამოდიოდა რომ არავინ არაფრად არ ვარგა, ომი წინ და წინ წაგებულისა, თბილისი უნდა დავტოვოთ, მცხეთაზე გავმავრდეთ, ერთი სიტყვით დაუწყობელი აფორიაქებული საუბარი და პლანები. მე ეჭვი გამოვთქვი მის ვარჯისობის შესახებ ვიწრო წრეში, გვიან იყო“.

რატომ გვიან? რისთვის გადასწყვიტა წინასწარი ლაპარაკი?

არავითარი წინასწარი ლაპარაკი ნ. ჟორდანიასთან არა მქონია. რად უნდოდა წინასწარი ლაპარაკი ჩემთან? განა არ მიცნობდა? განა არ ვიყავი ამის წინათ ჯარების სათავეში ომის დროს? ეს „წინასწარი ლაპარაკი“ მოიგონა უთუოდ იმიტომ, რომ ჩაემატებინა თავის მოგონებებში ჩემთვის მეტად დამამცირებელი ლაპარაკი.

მერე როგორ შეიძლებოდა ამისთანა მდგომარეობაში გალანძღვა გენ. ოდიშელიძისა და დამცირება სხვა გენერლებისა და ლაპარაკი „თბილისის დატოვებაზე“, „მცხეთაზე გამაგრებაზე“, ჯერ კიდევ მთავარ-სარდალიც არ ვიყავი და, რაც მთავარია, არც მეცოდინებოდა ჩვენი ჯარების მდგომარეობა.

ჩემი დანიშვნა მთავარ-სარდლად მოხდა სულ სხვანაირად: მე ვიყავი ავად და 15 თებერვალს ის იყო წამოვდექი. ამ დღეს, საღამოს 9-10 საათს დამირეკა ტელეფონზე ვ. ჯუღელიძე. მკითხა, რას ვაპირებ შექმნილ პირობებში. არ ვიცოდი, რა ხდებოდა, რადგანაც არ ვიყავი სამსახურში და ვიცოდი მხოლოდ, რომ დაიწყო ომი.

„განა ისე ცუდად არი საქმე, რომ ჩემი თავი გჭირდებათ“? ვკითხე. იმან დაიწყო ტელეფონით ახსნა. შევაჩერე და ვუთხარი: „არა ღირს ტელეფონით ამაზე ლაპარაკი, მე მოვალ თქვენთან, რადგან ჩემი სახლი სწორედ გვარდის შტაბის პირდაპირ არის“.

„არა, მე მოვალ თქვენთანა“-ო, და მოვიდა.

ამიხსნა მდგომარეობა. სადაო ადგილებში მყოფი ჯარი იყო დამარცხებული, მკითხა, თუ მივიღებ მონაწილეობას ამ ომში. ვუთხარი, რომ მთავრობას არა ერთხელ დავუძახივარ, და თუ დამიძახებს, რასაკვირველია, მოვალ, რადგან სამსახურიდან

Puis : "Nous avons tenu des réunions, une session gouvernementale, et il a été décidé de nommer Kvinitadzé comme Commandant en Chef".

"J'avais entrepris de lui parler avant que ne commence la réunion. Dès le début de celle-ci, il a commencé l'attaque principalement contre Odishelidzé en prononçant des "noms d'oiseaux" et est passé à d'autres. Il s'avérait que personne ne faisait le poids, que la guerre était perdue d'avance, que nous devions abandonner Tbilissi et fortifier Mtskheta. En un mot _ un discours sans rapport et confus. En cercle restreint, j'ai exprimé mes doutes à propos de sa compétence, mais il était trop tard".

Pourquoi trop tard ? Pourquoi avait-il décidé d'avoir avec moi cet entretien préalable ?

En réalité, N. Jordania n'a eu aucun entretien préalable avec moi. Pourquoi voulait-il me parler à l'avance ? Ne me connaissait-il pas ? N'ai-je pas déjà été à la tête des troupes pendant la guerre ? Il a inventé "cet entretien préalable", bien sûr, pour pouvoir rajouter dans "Mon Passé" ces propos plus qu'humiliants sur mon compte.

Alors dans une telle situation pourquoi insulter le Général Odishelidzé et humilier les autres Généraux en leur demandant "d'abandonner Tbilissi", "de fortifier Mtskheta", alors que je n'étais même pas leur Commandant en Chef et surtout, ne connaissant même pas l'état de nos troupes ?

Ma nomination en tant que Commandant en Chef s'est déroulé d'une toute autre manière : Je me suis levé le 15 février et j'étais malade. Ce jour-là, à 9-10 heures du soir, V. Djoughéli m'a appelé. Il m'a demandé ce que j'allais faire dans de telles les circonstances. Je ne savais pas ce qui se passait parce que je n'étais pas au travail (en poste) et je savais seulement que la guerre avait commencé.

"La situation est-elle critique à ce point pour que ayez besoin de mes services" ? Ai-je demandé. Il a commencé à s'expliquer au téléphone. Je l'ai interrompu et j'ai dit : "Ce n'est pas la peine de parler au téléphone, je viendrai vous voir, car ma maison est juste à côté du Quartier Général de la Garde Nationale".

"Non, je viendrai chez vous" et il est venu.

Il m'a expliqué la situation. L'armée dans les zones contestées était vaincue, il m'a demandé si je participerais à cette guerre. Je lui ai dit que le Gouvernement m'avait appelé plus d'une fois, et s'il m'appelait, bien sûr, j'irai car quand j'ai été congédié j'ai toujours dit

განთავისუფლებისას მუდამ ვეუბნებოდი მთავრობას, – თუ დაგჭირდებით, გეახლებით.

მე მივხდი, რატომ ვ. ჯუღელი მოვიდა ჩემთან, და ვუთხარი: „თქვენ იცით, რომ მე ვიცი თქვენი გადაჭრით მოთხოვნა სამსახურიდან ჩემი დათხოვნისა, და შეიძლება გეფიქრათ, რომ ეს გარემოება მიზეზი იყოს ჩემი უარისა; ამიტომ პირადად მობრძანდით. ჩემთვის ეს წვრილმანია. ნუ სწუხდებით, თუ მთავრობა დამიძახებს, რასაკვირველია, როგორც მუდამ, მოვალ.“

წავიდა და ერთი-ორი საათის შემდეგ უკვე საწოლში ვიყავი, მოვიდა ავტომობილი და წამიყვანა ნ. ჟორდანიას ბინაზე.

შევედი. დიდი მაგიდა; ზედ რუქა, სათავეში ზის ნ. ჟორდანია, ნ. რამიშვილი და სხვები ამ მაგიდის ირგლივ და აგრეთვე მეორე, ამასთან შეერთებულ ოთახშიც, ხალხი; სულ იქნებოდა 30 კაცამდე. გენ. ოდიშელიძე და გენ. ზაქარიაძე პირველ ოთახში. კუთხეში. ნ. ჟორდანიამ ამიხსნა მდგომარეობა. აღმოჩნდა უარესი: თურმე დამარცხებულა არა მხოლოდ ხრამის იქით მყოფი ჯარი, არამედ წითელ ხიდთან მყოფი 6 ბატალიონი გენ. ჯიჯიხიას მეთაურობით გაგზავნილი მათ საშველად, აგრეთვე იხევდა. ამას ნ. ჟორდანიამ დაუმატა, რომ ხვალ დილით ადერბეიჯანიდან იწყებს შეტევას რუსის ჯარი წითელი ხიდით, სწორედ საიდანაც მოხსნილი იყო ჯიჯიხიას ბატალიონები, და დამისვა კითხვა: „თქვენი გეგმა“. მე ჯერ არ ვიცოდი, სად იყო დალაგებული დამარცხების შემდეგ ჩვენი ჯარის და გვარდიის ნაწილები, გვყავს თუ არა მამველი ჯარი და სად არის ის. ერთი სიტყვით, სრულებით არ ვიყავი გაცნობილი ნამდვილ მდგომარეობას და რა უნდა მეპასუხა ამისთანა კითხვაზე? მოდი და ნუ გამოხვალ მოთმინებიდან. ვუპასუხე ადელევებული: ნოე ნიკოლაევიჩ, ომის გეგმას ჰქმნიან ისე, როგორც ქალი ჰქმნის ბავშვს, ჯერ მშვიდობიან დროს თანდათანობით უნდა ყოფილიყო მომზადებული ომის გეგმა, სადაც უნდა ყოფილიყო გარჩეული ყველა შემთხვევები. ამიტომ სარდლობას ალბათ ექნება გეგმა მომავალი მოქმედებისათვის. მე კი შემოდლიან მხოლოდ დავეთანხმო ან შევიტანო შესწორებანი“. ნ. ჟორდანიას შეკითხვაზე გენ. ოდიშელიძემ უპასუხა რომ ჯარს გაუგზავნა ბრძანება, დაიხიოს ხრამზე. ჩემს შეკითხვაზე, – სად და როგორ არის დალაგებული ჩვენი ჯარი, სარდლობამ ვერ მიპასუხა.

au Gouvernement – si vous en avez besoin de moi, je me tiendrai à votre disposition.

J'ai compris pourquoi V. Djoughéli est venu me voir et je lui ai dit : "Vous savez que je connais votre décision de me congédier, et peut-être pensez-vous que ceci pourrait être la raison de mon refus ; Alors venez en personne. Pour moi, ce n'est qu'un détail. Ne vous inquiétez pas, si le Gouvernement m'appelle, bien sûr, comme toujours, je viendrai.

Il est parti et après une heure ou deux, alors que j'étais couché, une voiture est venue et m'a emmené à l'appartement de N. Jordania.

Je suis entré. Là se trouvait une grande table où était disposée une carte, et autour de cette table, à sa tête était assis N. Jordania, et autour N. Ramishvili et d'autres, ainsi que sur une deuxième table attenante à celle-ci, d'autres personnes ; Elles étaient au moins 30. Le Général Odishelidzé et le Général Zakariadzé se trouvaient dans la première salle. Dans un coin N. Jordania m'a expliqué la situation. Elle était bien pire : il s'avérait que non seulement l'Armée positionnée au-delà Khrami (rivière. NDT) était vaincue, mais également les 6 bataillons sous le commandement du Général Djidjikhia, près du Pont Rouge envoyés à son secours se repliaient également. N. Jordania a ajouté que le lendemain matin l'Armée russe commencerait à attaquer depuis l'Azerbaïdjan au Pont Rouge, d'où les bataillons de Djidjikhia avaient été évacués. Il m'a posé une question : "Votre plan ?" J'ignorais où étaient positionnées après la défaite notre Armée et nos unités de la Garde Nationale, avions-nous une armée en renfort et si oui, où se trouvait-elle ? En un mot, je n'avais pas pleinement connaissance de la situation réelle et qu'aurais-je dû répondre à cette question ? Comment ne pas perdre patience. Je lui ai répondu énervé: Noé Nikolaevich, ils créent un plan de guerre comme une femme crée un enfant. Avant tout en temps de paix, un plan de guerre où toutes les éventualités auraient dû être envisagées et progressivement préparées, aurait dû être élaboré. Le Commandement a donc probablement un plan d'action future. Je ne peux qu'être d'accord ou y apporter des amendements". A la question de N. Jordania, le Général Odishelidzé a répondu qu'il avait ordonné à l'Armée de battre en retraite. A ma question – où et comment notre Armée est-elle positionnée ? Le Commandement n'a pas pu répondre.

მაშინ ჩაერია ამაში ნ. რამიშვილი და გაშალა თავისი გეგმა. მოკლედ, – უნდა მოვავროვოთ ჯარი ფოილოსთან, იქიდან გადავიდეთ მდინარე მტკვარზე და შევუტოთ მტერს ზურგში. რასაკვირველია, ვერ შევუთანხმდებოდი ამისთანა უცნაურ გეგმას. მტერი უკვე ხრამზეა, ჩვენი ჯარები იხევენ და გაფანტულიც არიან, რაც გამოჩნდა ნათლად მეორე დღეს დილით. ხვალ დილიდანვე მტერი წითელ ხიდიდან და ბორჩალოდან წამოვა თბილისზე, სანამ მოვაგროვებთ ფოილოსთან ჯარს, მტერი შემოვა თბილისში, რადგან წინაარმდეგობას ვერავინ გაუწევდა ლორედან და ბორჩალოდან მომავალ მტერს.

ჩემს შეკითხვაზე, რა გვაქვს ფოილოსთან მტკვრის გადასასვლელად, მივიღე პასუხი: „იქ არის ერთი ბორანი“. „თქვენ კუკიიდან ვერაზე ვერ გადაიყვანთ ჯარს ერთი ბორნით, როგორ უნდა გადაიყვანოთ მტკვარზე, როცა გაღმა ნაპირი მტრის ხელშია“? იყო ჩემი პასუხი.

არაფერმა მიშველა, ვერ დავაჯერე, ხელის აწევით დაადგინეს ამ გეგმის მიღება და ჩემი დანიშვნა მხოლოდ ფოილოსთან ამ ჯგუფის სარდლად.

კრება დაიშალა. ზოგს ეგონა, რომ მე ვიყავი დანიშნული მთავარ-სარდლად. (აქ, პარიზში, ბენია ჩხიკვიშვილმა მითხრა, რომ ამ სხდომაზე მან ასწია ხელი, რომ ვყოფილიყავი დანიშნული მთავარ-სარდლად).

როცა ყველა წავიდა, შევაჩერე ვ. ჯუღელი და ვუთხარი ნოე ჟორდანიას: „თქვენ შეგიძლიათ იფიქროთ, რომ მე ვარ შეთანხმებაში რუს-ბოლშევიკებთან, რომ მე ვარ სამშობლოს მოღალატე და სხვა ამისთანები. ჩემთვის ამას მნიშვნელობა არა აქვს; მიღებული გეგმა განუხორციელებელია; მანამ მოვაგროვებთ ფოილოსთან ძალას, მტერი შემოვა თბილისში, რადგანაც მას წინ ვერავინ გადაუდგება. ამიტომ ეს გეგმა სწორედ მავნეა და მე ამ თანამდებობაზე უარს ვამბობ“.

აი, მაშინ ნ. ჟორდანიამ, და არა მე, დაიწყო გმობა გენ. ოდიშელიძისა, რომ ის უვარგისი სარდალია, რომ მას არ შეუძლიან ჯარების მართვა და სხვა ამისთანები. მე ვკითხე: „თქვენ გენ. ოდიშელიძეზე ამ აზრისა გახდით ეხლა, ჩვენი ჯარების დამარცხების

Puis N. Ramishvili est intervenu et a dévoilé son plan. En résumé, il fallait rassembler l'Armée à Foïlo, traverser le fleuve Mtkvari et attaquer l'ennemi dans le dos. Bien sûr, je ne pouvais pas être d'accord avec ce plan tellement insolite. L'ennemi est déjà au tunnel, nos troupes battent en retraite et sont même dispersées, ce qui apparût clairement le lendemain matin. Demain matin l'ennemi arrivera sur Tbilissi en provenance du Pont Rouge et de Borchalo, et avant que nous puissions rassembler l'Armée à Foïlo, l'ennemi entrera dans Tbilissi, car personne ne pourrait résister à l'ennemi en provenance de Lori et de Borchalo.

A ma question : "Comment pouvons-nous traverser le Mtkvari à Foïlo ? il m'a répondu : "Il y a un ferry là-bas". Je lui rétorquais "Vous ne pourrez pas faire passer l'Armée de Kukia à Vera avec un ferry, comment pouvez-vous lui faire franchir le Mtkvari, quand l'autre rive est aux mains de l'ennemi" ?

Mais rien n'y fit, je n'ai pas réussi à les convaincre. Le plan fut adopté à mains levées et ils ont entériné ma nomination en tant que Commandant de cette unité à Foïlo.

La réunion prit fin. Certains ont pensé que j'avais été nommé Commandant en Chef. (Ici à Paris, Benia Chkhikvishvili m'a dit qu'il avait voté lors de cette réunion pour que je sois nommé Commandant en Chef).

Quand tout le monde fût parti, j'ai dit à Noè Jordania devant V. Djoughéli que j'avais stoppé : "Vous pourriez penser que je suis d'accord avec les bolcheviks russes, que je suis un Traître à la Patrie et ainsi de suite... Ça n'a pas d'importance pour moi ; Le plan adopté est irréalisable ; Avant de rassembler des forces à Foïlo, l'ennemi entrera à Tbilissi, car personne ne peut lui tenir tête. C'est pourquoi ce plan est mauvais et je démissionne de ce poste".

C'est alors que N. Jordania a commencé à dénigrer le Général Odishelidzé, disant qu'il était un Commandant indigne, qu'il n'était pas apte à diriger les troupes, etc... Je lui ai demandé : "C'est seulement maintenant, après la défaite de nos troupes, que vous avez cette

შემდეგ“? „არა“, ამაყად მიპასუხა, მე ყოველთვის ამ აზრისა ვიყავი“.

იმას, რაც მოხდა კრებაზე, დაუმატეთ ეს მისი პასუხი და გაიგებთ ჩემს პასუხს: „მამ თქვენის მხრივ ეს გახლავთ დანაშაული (ვთქვი რუსულად (პრესტუპლენიე), რომ ამ კაცზე ხართ ამ აზრისა და იგი გყავთ მუდამ სამხედრო უწყების სათავეში და ომის დროს აბარებთ სამშობლოს დაცვას“.

გამოვეთხოვე და მივდიოდი, როცა ნ. ჟორდანიამ მითხრა: „მანინგ ხვალ დილით მოდით შტაბში, მე დაველაპარაკები ზაქარიაძეს, როგორ მოვიქცეთ“.

მეორე დღეს, 16 თებერვალს, მივედი შტაბში. (მტერმა შეუტია ჩვენს ჯარს სადავო ადგილებში 11 თებერვალს).

შუადღე გადასულიყო, უკვე ვიცოდით, ადერბეიჯანთან რუსებმა გადმოლახეს საზღვარი, შეუტოეს გათენებისას ჩვენს ჯარს მისი მარცხენა ფრთის შემოხვევით, და ისიც ვიცოდით, რომ თბილისში უკვე გამოჩნდნენ ბრძოლიდან გამოქცეულნი. ამ დროს გენ. ოდიშელიძე შემოვიდა იმ ოთახში, სადაც მე ვიყავი, და მითხრა: „გაბარებ ჯარს, გისურვებ გამარჯვებას“.

აი რა პირობებში მოხდა ჩემი დანიშვნა მთავარ-სარდლად.

გენ. ოდიშელიძე კი იყო დანიშნული მთავრობის თავმჯდომარის, ნ. ჟორდანიას სამხედრო მრჩეველად, ესე იგი, შეეძლო გაეწია ნ. ჟორდანიას წინაშე კონტროლი და აწონ-დაწონა და დაფასება ჩემი მოქმედებისა.

ეხლა ყური უგდეთ, რასა სწერს ჩემზე (178 გვ.): „რამდენჯერ მივდიოდი (მივდიოდი დღეში ორჯერ) შტაბში, იმდენჯერ კვინიტაძე დაიწყებდა – ერთად-ერთი გამოსავალია უკან დახევა, გრძელი ფრონტის შემოკლება, მცხეთის მიმართულებით გამაგრება, ზარბაზნების დაწყობა მაღლობზე და იქიდან თბილისის დაცვა, მტერი ვერ შემოვა ქალაქში, ახლა კი გზას მოგვიჭრიან, შემოგვევლებიან და სხვ. ეს ყოველ დღე“.

რასაკვირველია, ამისთანა ლაპარაკი არ მქონია ნ. ჟორდანიასთან; რომ ეს მოგონილია, სჩანს მისი სიტყვებიდან. აბა როგორ ვეტყვოდი, რომ მცხეთიდან ზარბაზნებით არ შემოვუშვებ მტერს ქალაქში; რალა დახევა მჭირდებოდა ამისათვის?

opinion sur le Général Odishelidzé" ? "Non, m'a-t-il répondu fièrement, j'ai toujours été de cet avis".

Compte tenu de ce qui s'est passé lors de la réunion, ajoutons sa réponse et vous comprendrez ma réponse : "C'est donc un crime de votre part ai-je dit en russe, d'être partisan de cet homme tout en le maintenant à la tête de l'Armée en lui confiant la Défense de la Patrie en temps de guerre".

Je l'ai quitté et j'allais partir quand N. Jordania m'a dit : "Venez quand même demain matin au Quartier Général, je parlerai à Zakariadzé sur la façon de se comporter".

Le lendemain, 16 février, je me suis rendu au Quartier Général. (L'ennemi ayant attaqué nos troupes dans les zones contestées le 11 février).

A midi, nous savions déjà que les Russes avaient franchi la frontière de l'Azerbaïdjan, attaqué notre Armée en la contournant par la gauche à l'aube, et nous savions aussi que des déserteurs avaient déjà fait leur apparition dans Tbilissi. C'est à ce moment, que le Général Odishelidzé entra dans la pièce où je me trouvais et me dit : "Je te confie l'Armée, je te souhaite la victoire".

Voici dans quelles circonstances j'ai été nommé Commandant en Chef.

Le Général Odishelidzé a été nommé Conseiller militaire du Gouvernement de N. Jordania, c'est-à-dire qu'il pouvait contrôler, estimer et évaluer mes actions pour le compte de N. Jordania.

Regardez ce qu'il écrit sur moi (178 p.) : "Chaque fois que je me rendais (deux fois par jours) au Quartier Général, Kvinitadzé répétait – la seule issue est de se replier, de réduire la grande ligne de front, de fortifier Mtskheta, d'installer les canons sur les hauteurs, et de là, défendre Tbilissi, l'ennemi ne pourra pas pénétrer dans la ville maintenant, il va nous barrer la route, nous encercler etc...

Bien sûr, je n'ai jamais parlé de la sorte à N. Jordania, ceci est une invention tel qu'il ressort clairement de ses propos. Comment aurai-je pu dire que depuis Mtskheta, avec mes canons, j'empêcherai l'ennemi d'entrer dans la ville ; De quel repli avais-je besoin pour cela ?

სოდანლუდის ქედიდან მცხეთამდე არა ნაკლებ 30 კილომეტრია, ჩვენი ზარბაზნები ისროდნენ მხოლოდ 7 კილომეტრზე.

ასე გამოჩნდება ხოლმე მოგონილი ტყუილი.

თვითონ ნ. ჟორდანიას უნდოდა დასაწყისში თბილისის დატოვება უბრძოლველად. მე ვიყავი, რომ შევაჩერე და ვუთხარი მას „მომეცით ათასი კაცი და შევებრძოლები მტერს, თბილისის დატოვება უბრძოლველად შეუძლებელია“.

და აი აქ, პარიზში, სპ. კედიამ მომაგონა და დასწერა თავის გაზეთში „გუშაგ“-ში.

ნ. ჟორდანიას თურმე მისულა დამფუძნებელ კრებაში და იქ გამოუცხადებია, რომ უნდა დავტოვოთ ქალაქი უბრძოლველად, და რომ ეს არის მთავარ-სარდლის აზრიო.

1921 წელს, მთავარ-სარდლად ჩემი დანიშვნის დროს, როგორც მკითხველმა იცის, ნ. ჟორდანიამ „მოკლე წრეში“ გამოსთქვა აზრი ჩემს უვარგისობაზე და დამფუძნებელ კრებაში ეყრდნობა ამ „უვარგისი სარდლის“ აზრს.

სპ. კედიამ არ დაიჯერა და რამდენიმე წევრის თანხლებით მოვიდა ჩემთან და მკითხა: „მართალია, რომ ვტოვებთ თბილისს უბრძოლველად“? ჩემი პასუხი იყო: „ტყვიას დავირტყამ თავში, ვიდრე დავუტოვებ მტერს დედა-ქალაქს უბრძოლველად“.

მთელი ჩვენი სამხედრო ძალების ნახევარზე მეტი უკვე იყო დამარცხებული და გაფანტულიც.

ამ ძალების დასახვედრად გავედი სანდარისკენ ვ. ჯუღელის თანხლებით და ვნახეთ: ხრამიდან მოდიოდა მწყობრათ ჯარისა და გვარდიის დანარჩენნი მხოლოდ 700-800 კაცი, მათ შორის ერთი ბატალიონი ჯარის პირველი პოლკისა პოლკ. გეგელაშვილის მეთაურობით.

*

* *

მდგომარეობა შიქმნა ასეთი:

მტერმა გადმოლახა ხრამი; გატეხილ (წითელ) ხიდიდან მოდიოდნენ რუსები.

ორივე მიმართულებით მტერი მოდიოდა თბილისზე. დასახვედრი მაშველი ძალა თბილისთან არ გვყავდა. რადგან ეხლა, როგორც ყოველთვის, როცა უცბად მიწვევდნენ მთავარ-სარდლად,

Le col de Soranlouri est au moins à 30 kilomètres de Mtskheta et nos canons n'ont qu'une portée de 7 kilomètres.

Voici comment un mensonge est quelquefois révélé.

N. Jordania lui-même voulait dès le début abandonner Tbilissi sans combattre C'est moi qui l'ai interrompu et lui ai dit : "Donnez-moi mille hommes et je combattrai l'ennemi, car quitter Tbilissi sans combattre me paraît impossible".

Et ici, à Paris, Sp. Kedia m'a fait m'a rappelé un souvenir et a écrit dans son journal "Gushagi".

Il s'avère que N. Jordania s'est rendu à l'Assemblée Constituante et y a annoncé que nous devions quitter la ville sans combattre, et que c'était l'avis du Commandant en Chef.

En 1921, lorsque j'ai été nommé Commandant en Chef, comme le lecteur le sait, N. Jordania s'est exprimé devant l'Assemblée Constituante sur mon incompétence en "cercle restreint" et s'est appuyé sur l'avis de ce "Commandant incompétent"

Sp. Kedia (à Tbilissi. NDT) ne l'a pas cru et est venu me voir accompagné de plusieurs membres (de l'Assemblée Constituante. NDT) et m'a demandé : "Est-il vrai que nous quittons Tbilissi sans combattre" ? Ma réponse a été : "je me tirerai une balle dans la tête, plutôt que de laisser la Capitale à l'ennemi sans combattre".

Plus de la moitié de toute nos Forces avait déjà été vaincues et dispersées.

Pour Prendre avec ces Forces, je suis allé à Sandari accompagné de V. Djoughéli et nous avons pu constater : que seulement 700-800 hommes de l'Armée dont un bataillon du 1er régiment de l'Armée sous la direction de du Colonel Gueguelashvili et le reste de la Garde Nationale arrivaient du tunnel.

*

* *

La situation était la suivante :

L'ennemi a franchi la rivière Khrami ; Les Russes venaient du Pont Cassé (Pont Rouge).

L'ennemi se dirigeait vers Tbilissi selon deux itinéraires. Nous n'avions pas de forces pour lui faire face près de Tbilissi. Et ce n'est seulement que maintenant, comme toujours, que j'ai été soudainement invité à être le Commandant en Chef. Je n'ai pas trouvé le Plan de

არ დამხვედრია სახელმწიფოს თავდაცმის გეგმა, მაშინვე და-
ვუსვი მთავრობას ომის წარმოებისათვის მთავარი საკითხი, რო-
გორც მოვიქეცი 1920 წელს, ესე იგი ჩვენი წინააღმდეგობა თავდება
თბილისში, თუ ომი გრძელდებოდა თბილისის დაცემის შემდეგ?
დაადგინეს, როგორც 1920 წელს, სრულებით სამართლიანათ, რომ
ომს არ ვათავებთ თბილისში და წინააღმდეგობას ვუწევთ მტერს შე-
მდეგშიც.

თანახმად ამ დადგენილებისა, მაშინვე ყველა მინისტრები და
სამინისტროები იყო გადაყვანილი ქუთაისში, მთავრობის თავ-
მჯდომარე, საგარეო მინისტრის თანაშემწე კ. საბახტარაშვილი და
დამფუძნებელი კრება კი რჩებიან თბილისში; ამათთვის მომზადე-
ბული იყო განსაკუთრებული მატარებელი, და ყველას აუწყეს, რომ
მზათ იყვნენ ერთ საათში ჩამსხდარიყვნენ მატარებელში ასე, რომ
თბილისის დატოვება და მისი ევაკუაცია იყო დადგენილი მთავრო-
ბის მიერ; ჯარების დახვევის დროს ამორჩევა კი, რასაკვირველია, სა-
რღლობას ეკუთვნოდა.

*

* *

მივყვეთ წიგნს: 179 გვერდზე: მითომც მითქვამს: „გზა მოჭრი-
ლია, რჩება ერთი ბილიკი – მცხეთისაკენ მიმავალი გზა“, ყველამ
იცის, რომ ეს არ არის ბილიკი, ეს არის შარა-გზა, შემდეგ – „ხოლო
გარე-კახეთიდან მტერი მოდის მცხეთისაკენ“, ყველამ იცის, რომ გა-
რე-კახეთიდან მცხეთისკენ უნდა გამოიაროს თბილისზე.

*

* *

„ჩემი წარსული“-დანვე ირკვევა, რომ ნ. ჟორდანიას სანდო პირა-
დი ინფორმატორი თურმე ყოფილა გენ. ლეხედინსკი, რომელიც (გვ.
175) სჩანს იყო ურთიერთობაში ბოლშევიკურ მისიასთან, რადგანაც
მოაწყო საიდუმლო შეხვედრა თავის ბინაზე ნ. ჟორდანიასი ამ მისი-
ის სამხედრო წარმომადგენელებთან, რასაკვირველია, ბოლშევიკუ-
რი მისიის ნებართვით.

სასაცილოა და დამახასიათებელი ამ პაემანზე მომხდარი ლაპა-
რაკი. თურმე ამ ლაპარაკის დროს ნ. ჟორდანიამ შეატყო, რომ ამ წა-
რმომადგენელს სრულებით არ სურდა მოსკოვის ჩვენზე თავდასხ-
მა. „ლეხედინსკის ალბათ მასზე ჰქონდა გავლენა“-ო და რომ ომი არ
მოხდეს, უნდა ჩვენ წავიდეთ დათმობაზე, მაგალითად, დაჭერილი
„ბოლშევიკების ტყვეების განთავისუფლება“.

Défense de l'État, j'ai immédiatement posé la question primordiale au Gouvernement : pour faire la guerre, comme je l'ai faite en 1920, pour ainsi dire était – si notre résistance s'était arrêtée à Tbilissi, la guerre se prolongerait-elle après la chute de Tbilissi ? Ils ont décidé, comme en 1920, et à juste titre, que nous ne mettrions pas fin à la guerre à Tbilissi et continuerions à résister à l'ennemi.

Selon cette résolution, tous les Ministres et Ministères devaient être immédiatement transférés à Koutaïssi, le Président du Gouvernement, le Vice-Ministre des Affaires étrangères K. Sabakhtarashvili et l'Assemblée Constituante resteraient à Tbilissi ; À cet effet un train spécial avait été préparé pour eux, chacun ayant été informé qu'ils devaient être prêts à embarquer dans le train dans une heure, l'abandon de Tbilissi et son évacuation ayant été décrété par le Gouvernement ; Le choix lors du retrait des troupes étant évidemment du ressort du Commandement.

*

* *

Continuons à lire. À la page 179 : Comment aurais-je pu dire : "La route est coupée, il ne reste qu'une seule issue – la route de Mtskheta". Mais Tout le monde sait que pour se rendre de Garè Kakheti à Mtskheta il faut passer par Tbilissi.

*

* *

"Dans Mon passé" il s'avère que l'informateur personnel de confiance de N. Jordania était le Général Lebedinsky, qui (p. 175) semble avoir été en relation avec la mission bolchevique parce qu'il a organisé une réunion secrète chez lui avec N. Jordania et les représentants cette mission, bien sûr, avec l'autorisation de la mission bolchevique.

Il est dérisoire et caractéristique de parler des propos tenus lors de ce rendez-vous. Il s'est avéré que, N. Jordania a réalisé que ce rep-résentant ne souhaitait point que Moscou nous attaque. "Lebedinski a probablement eu une influence sur lui" et pour que la guerre n'ait pas lieu, il fallait faire des concessions, par exemple, "la libération des prisonniers bolcheviques".

შემდეგ, ეს მშვენიერია, „ვამჯობინე დაშინება და ვუთხარი: „კავკასიის ხალხები, იცით ალბათ, უკმაყოფილო არიან მოსკოვის რეჟიმით, თუ ამდენ ხანს არ ამდგარან, ამის მიზეზი ვართ ჩვენ“ და „როგორც კი ჩვენ თავს დაგვესხმებით, აჯანყებებს გავაჩაღებთ ყველგან თქვენს ზურგს უკან. ამ საბუთმა მასზე იმოქმედა. მხოლოდ მაშინ გავიგე, რომ ყოფილა დავალებული მოსკოვიდან მე ვენახე, ვინაიდან თქვა – ეს მართლა სერიოზულია, მოსკოვს ვაცნობებო“

რასაკვირველია, აცნობა, რომ ამ აჯანყების წინააღმდეგ მიეღოთ ზომები.

ასეთი გვყავდა მთავრობის თავმჯდომარე.

*

* *

180 გვერდზე ამბობს, ვითომც მომიყვანია ორი საბუთი დახვევის გადასაწყვეტად: „დამისახელა ორი: საბურთალოში ჩამოვიდენ მოსკოვის მზვერავები კოჯრით. მაშასადამე გზა არის ღია. სამხედრო მეცნიერება ამბობს, რომ სადაც ორი მზვერავი გაივლის, იქ გაივლის მთელი როტაც, ხოლო სადაც გაივლის როტა, გაივლის იქ მთელი პოლკი“.

ჯერ ერთი, – კოჯორი ჩვენს ხელში იყო; ამას ვერ ვიტყვოდი. სინამდვილეში კი მტერი (მისი ნაწილები) ჩამოდიოდა არა კოჯრიდან და არა საბურთალოში, არამედ მანგლისიდან დიღმის მინდორში.

რაც შეეხება სამხედრო მეცნიერებას, ის ამისთანებს არ ამბობს. შეიძლება, როდისმე ლაპარაკში და არა ჩვენი უკანასკნელი ომის დროს, მითქვამს ერთ-ერთი ფრაზა, მგონი, კლაუზევიცისა: სადაც გაივლის ირემი, გაივლის კაცი, ხოლო სადაც გაივლის კაცი, გაივლის მთელი ჯარი. გასაგებია იმ სიტყვების აზრი.

რაც შეეხება მეორე საბუთს, ის არის გამოთქმული სრულებით გაუგებრათ; ვერ გაიგებ, რაშია საქმე. სინამდვილეში კი მდგომარეობა შეიქმნა ასეთი: 24 თებერვალს რუსის ცხენოსანმა ჯარმა უკვე გაიარა ნორიდან ოლგინსკოებით და ჰქონდა დაჭერილი მამკოდი, გლდანი, ავჭალა და ავჭალის რკინის გზის სადგურიც.

გვარდიამ ნავთლუღის პოზიციები დასტოვა. ნაშუადღევს ალექსანდრე დეგებუაძე მოვიდა ნავთლულიდან დაჭრილი, და მითხრა, რომ რუსებს გამოუჩნდათ ტანკები ან ჯავშნოსანი ავტომობილები; თვითონ ენახა.

"J'ai préféré les intimider en disant : "Les peuples du Caucase, comme vous le savez certainement, sont mécontents du régime de Moscou, et s'ils ne se sont pas soulevés jusqu'à présent, nous en sommes la cause" et "dés que vous nous agresserez, nous déclencherons partout des insurrections dans votre dos". Cet argument l'affecta. "Ce n'est qu'à ce moment que j'ai réalisé qu'il avait été missionné par Moscou pour me rencontrer car il a dit : "c'est vraiment du sérieux, et j'en informerai Moscou".

Bien entendu, il l'a informé pour que des mesures soient prises contre ce soulèvement.

C'est un tel Premier Ministre que nous avions à la tête du Gouvernement.

*
* *

A la page 180, il insinue que j'ai apporté deux preuves (arguments. NDT) pour décider du retrait : "il me les a citées : Deux éclaireurs de Moscou sont arrivés à Sabourtalo en provenance de Kodjori. Donc la voie est libre. Le savoir militaire dit que là où passent deux éclaireurs, toute une compagnie passe, et là où une compagnie passe, passe tout un régiment".

Premièrement, – Kodjori était entre mes mains ; Je n'aurais pas pu dire cela. En réalité, l'ennemi (ses unités) ne venait pas de Kodjori et de Saburtalo, mais de Manglissi par la plaine de Dighomi.

Quant au savoir militaire, il ne préconise rien de tel. Peut-être qu'au cours d'une conversation et non pendant notre dernière guerre, j'aurais prononcé une des phrases de Clausewitz, je me remémore. : là où passe un cerf, un homme passe, et où passe un homme, une armée entière passe. La signification de ces mots est claire.

Quant à la deuxième preuve, elle est particulièrement infondée ; Vous ne pouvez pas comprendre de quoi il s'agit. En fait, la situation était la suivante : le 24 février, la cavalerie russe avait déjà traversé Nori avec des "Olginsko" et s'était emparée de Mamkod, Gldani, Avchala et de la gare d'Avchala.

La Garde Nationale a quitté les positions de Navtlougui. Dans l'après-midi, Alexandre Dgebouadzé est arrivé blessé de Navtlougui, et m'a dit avoir vu que les Russes avaient des chars ou des véhicules blindés.

შავნაბადის მონასტერი სოღანლუღის ქედზე, ორთაჭალას რომ დასცქერის, რუსებმა აიღეს.

დიღმის მინდვრიდან (ნახშირგორასთან) გამოჩნდა ჯერკიდევ დილით, 24 თებერვალს, მანგლისიდან ჩამოსული მტერი, (მოხევეების პატარა რაზმი) შალვა ქარუმიძის მეთაურობით იძულებული იყო დაეხია.

შეიძლება ითქვას, რომ უკვე გარშემორტყმული ვიყავი.

ასეთი შეიქმნა მდგომარეობა თბილისთან.

საერთო მდგომარეობა კი იყო შემდეგი: მეთერთმეტე არმია გეკერისა 35.000 კაცის შემადგენლობით მოდიოდა ბაქოდან პირდაპირ თბილისზე. ერთმა მისმა ნაწილმა ზაქათალიდან შემოუტია ჩვენს ნაწილებს კახეთში, სადაც მეთაურობდნენ გენ. ახმეტელი და გენ. ჭავჭავაძე, და აიძულა ისინი, დაეხიათ.

ჩრდილოეთიდან საქართველოს შემოესია მერვე არმია ლევა-ნდოვსკის მეთაურობით. ეს არმია უკვე მოდიოდა კავკასის გზით, მამისონის უღელ-ტეხილით და შავი ზღვის ნაპირით.

დუშეთთან გენ. ახმეტელი და გენ. ჭავჭავაძე ჩაუვარდნენ ხელში კავკასის გზით მოსულ ბოლშევიკებს. გენ. ახმეტელი გარდაიცვალა ტყვეობაში, გენ. ჭავჭავაძე კი ომის შემდეგ გამოუშვეს ტყვეობიდან.

მიღებული ზომები დახვევისათვის: გავგზავნე შანიძე მოხალისეთა რაზმის და ჯავსნოსანი მატარებელით ავჭალაში, და რკინის გზის სადგური გავწმინდე მტრისაგან. რომ დავაჯერო მტერი, ვითომც ხვალაც ვრჩებით თბილისში, უკანასკნელი მაშველით (პირველი პოლკის ათასეული პოლკ. გეგელაშვილისა) შევუტეე საღამოს 8-9 საათზე შავნაბადის მონასტერს და, მგონია, უკან დავიბრუნეთ.

შუალამეს, 12 საათზე, დავიწყეთ საერთო დახვევა.

პირადად მე ცხენ-და-ცხენ, 4 ზარბაზნით, 300 კაცით და ერთი ცხენოსანი მწყობრით გავედი თბილისიდან და დავიჭირე პოზიცია დიღმის მიდრვის იქით მუხათ გვერდზე, კოჯრიდან მომავალი ჯარების უზრუნველსაყოფათ დიღმის მინდორში ჩამოსული მტრისაგან. სოფელი დიღომიც მქონდა დაჭერილი ერთი ასეულით. ბრძოლის გაგრძელება თბილისისთვის გახდა შეუძლებელი და

Le Monastère de Shavnabadi sur la crête de Soghanloughi, qui surplombe Ortachala, a été pris par les Russes.

Dans la matinée du 24 février, venant de la plaine de Dighomi (près de Nakhshirgora) l'ennemi. Un petit détachement de Montagnards dirigé par Shalva Karumidzé a été contraint de battre en retraite.

On pourrait dire que j'étais déjà encerclé.

Telle était la situation pour Tbilissi.

La situation générale était la suivante : La onzième armée, sous le commandement de Gecker, composée des 35 000 hommes, arrivait directement de Bakou vers Tbilissi. Une de ses unités a attaqué à Zakatala en Kakhetie, nos unités sous le commandement du Général Akhmeteli et du Général Tchavtchavadzé les forçant à battre en retraite.

La huitième Armée sous le commandement de Lewandowski envahit la Géorgie par le nord. Cette armée progressait déjà par la route de Vladikavkaz, par le col de Mamisoni et sur bords de la Mer Noire.

À Dousheti les Généraux Akhmeteli et Tchavtchavadzé furent capturés par les Bolcheviks venus par la route de Vladikavkaz. Le Général Akhmeteli est mort en captivité, le Général Tchavtchavadzé a été libéré de captivité après la guerre.

Voici les mesures que j'ai prises pour le repli : J'ai envoyé Shanidzé avec un détachement de volontaires et un train blindé à Avtchala, et j'ai repris la gare à l'ennemi, pour lui faire croire et le convaincre que nous resterions à Tbilissi le lendemain, avec une dernière unité de défense (un millier d'hommes du 1er Régiment sous le commandement du Colonel Gueguelashvili). Vers 20h-21h j'ai attaqué le Monastère de Shavnabadi et nous l'avons repris.

A minuit, nous avons commencé une retraite générale.

Personnellement, j'ai quitté Tbilissi à cheval, avec 4 canons, 300 hommes et une unité de cavalerie, et pris position derrière la plaine de Dighomi à côté de Mukhatgverdi pour couvrir nos troupes qui venaient de Kodjori, l'ennemi étant arrivé dans la plaine de Dighomi. J'avais repris le village de Dighomi avec une Compagnie et il s'est

იძულებული ვიყავით დაგვეწყო დახვევა მცხეთისკენ, რათა წინა-აღმდეგობა გაგვეგრძელებინა.

შემდეგ დღეს ველარ დავიხვედით.

სტამბოლში რომ ჩამოვედი, მივიღე თბილისიდან წერილი, სადაც მატყობინებდნენ: გეკერმა (ბოლშევიკების მთავარ-სარდალი) წარმოსთქვა: თუ როდისმე შეიძლება მიეცეს დახვევისთვის ვისმეს ჯილდო, გენ.კვინიტაძეს უნდა მიეცეს ყველა ჯილდოები, როგორ გამისხლტა ხელიდან. ასე დააფასა მტერმა ჩვენი დახვევა.

*

* *

182 გვ. თურმე ნ. ჟორდანიას ჩაეძინა მატარებელში და გაიღვიძა, როგორც ამბობს, ალსტაფაში (ალსტაფა ადერბეიჯანშია). ნახა იქ ჯარის და არა გვარდიის ჯარისკაცები თბილისიდან წამოსულნი. დაჰკითხა და გამოარკვია, რომ ესენი იხვედნენ თბილისიდან „არც ერთი ოფიცერიო“. ვერ მიხვდა, რომ ეს იყვნენ დეზერტირები, რადგან არ ჰყავდათ ოფიცრები და რასაკვირველია დიდი ხნის დეზერტირები. ისიც ვერ მოიფიქრა, რომ ფეხით მომავალნი ვერ დაეწეოდნენ მის მატარებელს.

ეხლა ნახეთ ამ გარემოებიდან რა დასკვნა გამოიყვანა ნ. ჟორდანიამ. სწერს: „ახლა მივხვდი ყველაფერი, მცხეთის ფრონტი იყო მომიზეზება ომის გასათავებლათ, გავწიე გორისკენ. აქ დამხვდა შტაბის და კვინიტაძის ვაგონები, ყველა უთავბოლოდ გაბნეული მის-მის კუნჭულში“.

ესე იგი, დარწმუნდა მთავარ-სარდლის ღალატში და არხეინათ მიემგზავრება გორისკენ, სადაც ნახა მთავარ-სარდლის და მისი შტაბის ვაგონები.

რატომ არ მივიდა მთავარ-სარდალთან. რატომ არ მოსთხოვა მას პასუხი, რატომ არ მიიღო სათანადო ზომები?

იმიტომ რომ, ეს ყველაფერი მოგონილია აქ პარიზში, რომ როგორმე გააშავოს მთავარ-სარდალი, რომელმაც მასთან შესწყვიტა აქ ურთიერთობა და ნაცნობობაც.

მისდა საუბედუროთ, ამ დროს მე ჯერ ვიყავი მუხათგვერზე, სადაც ვესალმებოდი ჩვენს ჯარს, ტაბახმელის გმირებს, რომლებიც იხვედნენ გენ. ანდრონიკაშვილის მეთაურობით მტკვერის მარჯვენა ნაპირით.

avéré impossible de continuer le combat pour Tbilissi et nous avons été contraints de nous replier sur Mtskheta pour continuer la résistance.

Le jour suivant, nous nous n'aurions pas réussi ce repli.

Quand je suis arrivé à Istanbul, j'ai reçu une lettre de Tbilissi m'informant : que Gecker (Commandant en Chef des Bolcheviks) a dit : "S'il fallait décorer quelqu'un pour le repli (stratégie du repli. NDT), le Général Kvinitadzé devrait recevoir toutes les décorations, pour m'avoir échappé". C'est ainsi que l'ennemi apprécia ma retraite.

*

* *

P. 182. Il s'avère que N. Jordania s'est endormi dans le train et s'est réveillé, comme il le dit, à Aghstafa (Aghstafa est en Azerbeïdjan). Il avait vu des soldats de l'Armée et non de la Garde Nationale quitter Tbilissi. Il a été interrogé et a découvert qu'ils quittaient Tbilissi "sans un seul officier". Il n'a pas réalisé qu'il s'agissait de déserteurs. Car ils n'avaient pas d'officiers et depuis longtemps. Il n'a pu réaliser que des piétons n'auraient pas pu rattraper son train.

Voyons maintenant quelle conclusion N. Jordania tire de ces événements. Il écrit : "Maintenant j'ai tout compris, le front de Mtskheta était le prétexte pour terminer la guerre, je suis parti vers Gori. Là, j'ai rencontré les wagons du Quartier général et de Kvinitadzé, tous éparpillés en désordre dans les parages."

Il était donc convaincu de la trahison du Commandant en Chef et il est reparti impassiblement pour Gori, où il a vu les wagons du Commandant en Chef et de son État-Major.

Pourquoi ne s'est-t-il pas rendu chez le Commandant en Chef. Pourquoi ne lui a-t-il pas demandé des explications, pourquoi n'a-t-il pas pris les mesures appropriées ?

Parce que tout cela a été inventé ici, à Paris pour porter l'opprobre sur le Commandant en Chef, lequel avait rompu toutes relations avec lui.

Malencontreusement pour lui, à ce moment je me trouvais à Mukhatgverdi, où je passais en revue mon Armée, les héros de Tabakhmela, qui se repliaient par la rive droite du Mtkvari sous le commandement du Général Andronikashvili.

აქედანვე ვუყურებდი გენ. მაზნიაშვილის მეთაურობით ჩვენი ჯარის ნაწილებს, რომ იხევდნენ მტკვრის მარცხენა ნაპირით. როცა ესენი მიუახლოვდნენ ავჭალას, ვნახე: ამ ჯარმა გაშალა შარი, ჩამოხსნა ზარბაზნები და აგრეთვე ჯავშნოსნების საშუალებით შეუტია მტერს, გაარღვია ალყა. მტერი ააგდო ჩრდილოეთისკენ და გავიდა მცხეთისკენ.

დაახლოვებით შუადღეს 25 თებერვალს მოვიდა ჩვენთან ცხენ-და-ცხენ გენ.ზაქარიაძე; მითხრა, რომ მცხეთაში დაიშალა ჯარით. მოვედი და ვნახე სადგურზე და მიდამოებში დაშლილი არა ჯარი, არამედ გვარდია.

მივმართე იქ მყოფ ვ. ჯუღელს და მის შტაბს, მოეწესრიგებინათ გვარდია.

ჯარის ნაწილებს, ტაბახმელიდან რომ იხევდნენ, ამ დროს ეჭირათ პოზიცია მცხეთის წინ.

ვ. ჯუღელმა და მის შტაბმა სცადეს, მაგრამ ვერაფერი გაარიგეს. მითხრეს, მხოლოდ გორში შეიძლება მათი მოწესრიგება.

შეჩერება მცხეთაში შეუძლებელი იყო, რადგანაც გვარდიის დაშლის წყალობით, მტერი გავიდოდა პირდაპირ მუხრანს, ესე იგი მოგვექცეოდა ჩვენს ზურგში.

თანახმად ჩემი ბრძანებისა, არტილერია მეორე დღეს, 26 თებერვალს გავგზავნე გორისკენ მუხრანით, ჯარი კი ძეგვი-ახალქალაქით. მჯეროდა, რომ გვარდიას მოაწესრიგებენ გორში. იუნკრები ჩავსვი ჩემს მატარებელში მცხეთის და გორის შუა, მგონი გრაკალში ან კასპში.

როცა მივედი გორში, გამოირკვა, რომ ვ. ჯუღელმა და მისმა შტაბმა ვერ შესძლეს გვარდიის შეჩერება და მისი მოწესრიგება; გაფანტულნი მიდიოდნენ ხაშურისაკენ.

გორში მტერი მოგვიახლოვდა. დავრჩი, მანამ კარგად არ დაბინდდა. ჩემი მატარებლის ირგლივ ვარდებოდა მტრის ყუმბარები. დავძარი ჩემი მატარებელი იმის შემდეგ, როცა ჩვენი ჯარის ზურგმცველის შარი გენ. სუმბათაშვილის მეთაურობით გამოჩნდა მატარებელთან.

ამის დამსწრენი არიან: ჩემი შტაბი, იუნკრები და ბატონი დავით საღირაშვილი.

De là, j'ai observé les unités de notre Armée qui se repliaient sur la rive gauche du Mtkvari, sous le commandement du Général Mazniashvili. Quand elles se sont approchées d'Avchala, voici ce que j'ai vu : Brisant l'encerclement cette Armée avait ouvert une brèche, mis les canons en batterie et également attaqué l'ennemi avec ses engins blindés. Elle a chassé l'ennemi vers le nord et s'est dirigée vers Mtskheta.

Vers midi, le 25 février, le général Zakariadzé vint nous retrouver à cheval ; Il m'a dit que l'Armée avait été démantelée à Mtskheta. Je suis venu et j'ai vu à la garce et dans les environs que ce n'était pas l'Armée qui avait été démantelée, mais la Garde Nationale.

Je me suis adressé à V. Djoughéli et à son État-Major pour que la Garde Nationale soit reconstituée.

A ce moment, les unités de l'Armée qui se retiraient de Tabakhmela, prenaient position devant Mtskheta.

V. Djoughéli et son État-Major ont tenté, mais n'ont rien résolu. Ils m'ont dit que ce sera seulement à Gori qu'on pourra reconstituer la Garde Nationale.

Il était impossible de s'arrêter à Mtskheta, car profitant de la désintégration de la Garde Nationale, l'ennemi irait directement à Mukhrani, donc il nous prendrait à revers.

Le lendemain 26 février, conformément à mes ordres, j'envoyai l'artillerie à Gori via Mukhrani et l'Armée en direction d'Akhalkalaki. Je pensais que la Garde Nationale serait reconstituée à Gori. J'ai embarqué les Cadets dans mon train entre Mtskheta et Gori, je pense à Grakali ou Kaspi.

Quand je suis arrivé à Gori, il s'est avéré que V. Djoughéli et son Etat-Major n'ont pas pu stopper la Garde Nationale pour la remettre en ordre ; Dispersés leurs hommes portaient vers Khashouri.

A Gori, l'ennemi s'approchait de nous. Je suis resté jusqu'à ce qu'il fasse complètement nuit. Des obus ennemis tombaient autour de mon train. Je n'ai fait démarrer mon train que lorsque que les défenseurs de notre Armée, sous le commandement du Général Soumbatashvili sont arrivés près du train.

Mon Etat-Major ainsi que mes Cadets et Monsieur David Saguirashvili m'en sont témoins.

*
* * *

ნ. ჟორდანიას არ კმაყოფილდება იმით, რაც დასწერა ოფიცრებზე და 183 გვ. უმატებს: „აღმოჩნდა, რომ თბილისიდან ევაკუაციის დროს, ოფიცრებს მიუტოვებითა თავისი რაზმები, გამოუვლიათ თავ-თავიანთ ბინაზე და ცოლ-შვილი წამოუსხამთ“.

„წამოუსხამთ“, სწერს ნ. ჟორდანია. განა ცოლ-შვილი საქონელია?! შემდეგ „უკვე გორში დაიწყო ლაპარაკი ოფიცერთა შორის საზღვარ-გარეთ წასვლაზე და ადგენდნენ წამსვლეთა სიას. ეს გავიგე ბათომში. „ეს სადაურია?! ვისთვის უნდოდათ წარედგინათ ეს სია?“

შესამჩნევი ის არის, თუ რა დაჟინებით ნ. ჟორდანია ეძებს, რომ გააშავოს ოფიცრები.

იქვე სწერს დეზერტირებზე. ეს დეზერტირები იყვნენ მისი საყვარელი გვარდიელები. ჯერ ხრამზე ბრძოლის დროს აავსეს თბილისი გამოქცეულებით; გზა-და-გზა გვარდიის ბატალიონები იშლებოდნენ და მიდიოდნენ თავიანთ სოფლებში. იქვე (გვ.182,183) „არავითარი მზადება ომის გასაგრძელებლად. მითხრეს, უღელტეხილზე გავმაგრდებითო (ვინ უთხრა? ქუთაისამდე ეს კაცი არ მინახავს. ჩემი შენიშვნა), მთის გზები დაკავებული გვაქვსო და სხ. ავად ვიყავი, მაინც შეეჯექი ცხენზე და წავედი იმ სიმაგრეების დასათვალიერებლათ. მივედი უღელტეხილამდე, არსად არავითარი სიმაგრე, არც თხრილი, არც კაცი, არავითარი წინასწარი ზონა, მხოლოდ დეზერტირობა ურიცხვი“.

ვადასტურებ, რომ იქ იყო პოზიცია ამორჩეული და გამაგრებული ინჟინერ-პოლკოვნიკ თაყაიშვილის მიერ, მაგრამ მთებზე და არა გზებზე.

ეს თხრილები ხაშურთან ბრძოლის შემდეგ დაიჭირა ჩვენმა ზურგმცველმა გენ. მაზნიაშვილის მეთაურობით, გვარდიის წიფაში გაქცევის შემდეგ.

რადგან გორში გვარდიის ბატალიონები ვერ მოაწესრიგეს, ვ. ჯუღელმა მთხოვა, რომ ხაშურში მოვაწესრიგებთო.

ხაშურში მათ მივეცი თითქმის 3 დღე. ჯარს მარტოდ ეჭირა პოზიციები ხაშურის წინ.

ხაშურთან ბრძოლისათვის გვარდიას დავუნიშნე დაეწყო შეტევა 6 საათზე: დაიძრენ 8-9 საათს: უნდა მოევლოთ მტრის

*
* *
*

N. Jordania ne s'est pas contenté de ce qu'il a écrit sur les officiers et 183 p. Il ajoute : "Il s'est avéré que lors de l'évacuation de Tbilissi, les officiers ont abandonné leurs troupes, et se sont rendus dans leur demeures en "chargeant" femmes et enfants.

"Chargeant" écrit N. Jordania. Les femmes et les enfants sont-ils considérés comme du bétail ?!

Puis "déjà à Gori, on parlait entre les officiers de partir à l'étranger et ils étaient en train d'établir une liste de départs. J'ai appris cela à Batoumi" C'est quoi ! A qui voulaient t'ils soumettre cette liste ?

Il faut remarquer la persistance avec laquelle N. Jordania cherche à charger les Officiers.

Il y écrit sur les déserteurs, mais ces déserteurs étaient ses Gardes Nationaux préférés. Tout d'abord, lors de la bataille de Khrami, Tbilissi s'était remplie de fuyards. Des bataillons de la Garde Nationale se dispersaient et regagnaient leurs villages. (p. 182 et 183) il écrit "Aucun préparatif pour la poursuite de la guerre. Ils m'ont dit qu'ils allaient renforcer (la ligne de défense. NDT) sur le col. (Qui le lui a dit ? Je n'ai pas vu cet homme avant Kutaisi. Ceci est ma remarque), les routes de montagne sont occupées etc... J'étais malade et je me suis quand même rendu à cheval pour inspecter les fortifications. Arrivé au col, pas de fortifications, pas de tranchées, aucun homme, pas de pré zone, seulement des désertions innombrables.

Je confirme qu'il y a eu une position choisie et renforcée par l'Ingénieur Colonel Takaïshvili, mais en montagne et pas sur les routes.

Ces tranchées ont été occupées après la bataille de Khashuri par notre défense arrière sous le commandement du Général Mazniashvili, après la fuite de la Garde Nationale à Tsipa.

Les bataillons de la Garde Nationale n'ont pas pu être reconstitués à Gori V. Djoughéli m'a demandé de la réorganiser à Khashuri.

À Khashuri je leur ai donné presque 3 jours. L'Armée seule tenait les positions devant Khashuri.

Pour la bataille de Khashuri, j'ai demandé à la Garde de commencer l'attaque à 6 heures : Elle ne s'est exécutée qu'à 8-9 heures. Elle aura dû contourner l'ennemi par son l'aile droite. Avec de la

მარჯვენა ფრთა. ჯარი გადავიდა შეტევაზე პირდაპირ, მუხლამდე თოვლში, გაშლილ ხაშურის მინდორში. ასე თუ ისე ჩვენმა შეტევამ გაიმარჯვა: სადამოხე ბოლშევიკები იხევდნენ, ზარბაზნები დაყარეს.

შტაბს უკვე ეგონა, რომ დილით დავიწყებთ დევნას. მოხდა უცნაური, მაგრამ ჩვეულებრივი გვარდიელებისთვის მოვლენა.

დადამდა თუ არა, ნ. ჟორდანიას საყვარელი გვარდია თავის ნებით მოიხსნა პოზიციიდან და გადავიდა სურამის ქედის იქით, წიფაში.

დილით მტერი გამოჩნდა სურამის უღელტეხილზე, ძველი რკინის გზის მიმართულებით და მოექცა ჩვენს ჯარს ზურგში, რომელსაც ეჭირა პოზიცია გვირაბის წინ. იძულებული ვიყავით დაგვეტოვებინა სურამის ქედი.

აქ უნდა აღვნიშნო, რომ მტერს, რომელმაც გადალახა სურამის ქედი ძველი რკინის გზით, გაუმკლავდნენ მე-7-დე პოლკის ნაწილები პოლკოვ. ისე ვაჩნადისა. ამ გარემოებამ მისცა საშუალება, მაზნიაშვილის ნაწილებს დაეხიათ გვირაბით.

*

* *

მკითხველს ეგონება, რომ მე ვაძაგებ გვარდიას, როგორც ხალხს. ნ. ჟორდანია კი აქებს გვარდიას, აძაგებს სარდლობას, ოფიცრობას და მალავს ჯარის მოქმედებას. მე ვაძაგებდი და ეხლაც ვაძაგებ გვარდიის ორგანიზაციას. იქ დააწესეს ისეთი წესები, შეჰქნეს სწავლის, აღზრდის ისეთი პირობები, რითაც მხოლოდ რყვნიდნენ ხალხს. ამას დაუმატეთ ისიც, რომ არ გახლდათ არც დისციპლინა, არც უფროს-უმცროსობა. ყველგან და ყოველთვის მიტინგები და დღგენილების გამოტანა. ოფიცრობაც ირყვნებოდა. გვარდიის შტაბებში იყო ხალხი სრულებით არა მცოდნე სამხედრო საქმისა.

რაც შეეხება გვარდიის მთავარ შტაბს, იქ იყვნენ სამხედრო საქმის უვიცნი. ეს შტაბი კი გახლდათ არა ქართული; ეს იყო ინტერნაციონალური. იქ იყვნენ, გარდა ქართველებისა, სომხები, რუსები, რუსის ურიები, თათრები და სხვა.

ყოველთვის ჰყავდათ ამ შტაბში ვინმე უცხოელი ტეხნიკოსი-სტრატეგი. მხოლოდ 1920 წელს გადავიდა იმასთან ჯარიდან პოლკ. ჯიჯიხია.

neige jusqu'aux genoux, l'Armée est passée directement à l'attaque dans la plaine de khashuri. De toutes façons, notre attaque a été victorieuse : dans la soirée, les Bolcheviks ont abandonné leurs canons.

Le Quartier Général pensait déjà que nous commencerions la poursuite dans la matinée. Il s'est produit un événement étrange, mais coutumier pour les Gardes Nationaux.

Dès qu'il fit nuit, N. Jordania a demandé à sa chère la garde Nationale de quitter ses positions et de se positionner au-delà de la crête de Surami, à Tsipa.

Au matin, l'ennemi apparut sur le col de Surami, en direction de l'ancienne voie ferrée, et fit reculer nos troupes, prenant à revers notre Armée qui était positionnée devant le tunnel. Nous avons été obligés de quitter la crête de Surami.

Je dois mentionner que l'ennemi, qui avait traversé la crête de Surami par l'ancienne voie ferrée a été attaqué par les unités du 7-ème Régiment du Colonel Iase Vachnadzé, permettant aux unités de Mazniashvili de se retirer par le tunnel.

*
* *

Les lecteurs penseront que j'ai la haine de la Garde Nationale et de ses membres. N. Jordania quant à lui accuse le Commandement, les Officiers et passe sous silence l'action de l'Armée. Pour ma part je condamnais la Garde Nationale et je condamne encore son organisation. Ils y ont établi de telles règles, créé de telles conditions d'éducation et d'apprentissage qui ne faisaient qu'offenser les gens, ajoutez à cela le fait qu'il n'y avait ni discipline ni respect des anciens. Partout et en permanence, des rassemblements et des résolutions. Même Les Officiers s'y perdaient. Il y avait des personnes au Quartier Général de la Garde Nationale qui n'avaient aucune notion des affaires militaires.

Le Quartier Général de la Garde Nationale était incompetent pour la conduite des affaires militaires. Ce Quartier Général n'était pas géorgien ; Il était international. A part les Géorgiens, il y avait des Arméniens, des Russes, des Juifs russes, des Tatars et autres...

Ils avaient toujours un technicien-stratège étranger dans ce Quartier Général. Ce n'est qu'en 1920 que le Colonel Djidjikhia (de l'Armée) y a été muté.

ერთი მაგალითი:

ახალ-ციხის ამბების დროს გვარდიის შტაბმა თავი მომაბეზრა: ყოველ დღეს მოდიოდნენ, მაძლევდნენ ამა თუ იმ რჩევას, მოითხოვდნენ ამა თუ იმ მოქმედებას, და ბოლოს მითხრეს, რომ იმათ ჰყავთ მხედარი, გენერალი, და რომ მოვისმინო იმისი გეგმა. დავთანხდი. შემოიყვანეს. ვნახე და გავიციე. ეს იყო ჩემი სკოლის ამხანაგი. გვარად ფელიცინი, სამხედრო იურისტი. რევოლუციის გენერალ-გუბერნატორი ირკუტკში. იქიდან, თეთრების ჯარის დაშლის შემდეგ ჩამოვიდა და მოთავსდა გვარდიის შტაბში, როგორც სტრატეგი: ვნახე თუ არა, მივესალმე: „ზდრავსტვუი, პეტია“! ძალზე შერცხვა. მაინც აალაპარაკეს. რასაკვირველია, მისი გეგმა არ გამოდგა.

*

* *

ქართველ ხალხზე, როგორც სამხედრო მასალაზე, მე მუდამ კარგი აზრისა ვიყავი.

დავანებოთ ოფიცრობას თავი.

როცა უკანასკნელ რუს-ოსმალის ომში ავიღეთ არზრუმი, იქ ჩაგვივარდა 8 დროშა ოსმალისი. სურათის გადაღებისათვის ამ დროშებისა დაიბარეს ჯარიდან 8 ჯარის-კაცი; რასაკვირველია, ამოარჩიეს უფრო დაჯილდოვებულნი. ქართველები იყვნენ გაწვეულნი დასავლეთის ფრონტზე, რუსეთში, კავკასიის ჯარში კი იყვნენ თითო-ოროლა. მაინც ამ 8 ჯარის-კაცთა შორის იყო ორი ქართველი, ერთი გელოვანი, მეორე გვარი დამავიწყდა, თავდებოდა ძე-ზე.

ბავშობისას და ოფიცრობის დროსაც ზაფხულს ვატარებდი ქართლში (საციციანოში, სათარხნიანოში, საერისთავოში), ან კახეთში. სამწუხაროდ, ბედმა არ მარგუნა, რომ დასავლეთ საქართველოში ვყოფილიყავი.

ვიყავი 15-16 წლისა, სამხედრო სკოლის მოწაფე. ერთხელ მივდიოდი ძეგვის მიდამოებში, როცა შემხვდა გლეხი, ფარაჯაში.

„გამარჯობა“, „გაგიმარჯოს“. გზა ერთი გვექონდა, მივდიოდით ერთად. „საღდათი ხარ“? „არა. საღდათი არა ვარ“.

„მაშ რად გაკვრია პაგონები“?

„სამხედრო სკოლის მოწაფე ვარ“.

„როცა გაათავებ სკოლას, საღდათი იქნები“?

Un exemple :

Lors des événements d'Akhalsikhé, l'État-Major de la Garde Nationale ma importuné : ils venaient chaque jour, me donnaient tel ou tel conseil, réclamaient telle ou telle action, et me disaient enfin qu'ils avaient un cavalier, un Général, et que je devais écouter son plan. J'ai été d'accord. Ils l'ont introduit. Je l'ai vu et j'ai souri. C'était mon ami d'école. Son nom de famille était Felitsin, avocat militaire et Gouverneur général de la Révolution à Irkoutsk. De là, après le démantèlement de l'Armée blanche, il est arrivé et a été muté au Quartier Général de la Garde Nationale en tant que stratège : Je l'ai salué dès que je l'ai aperçu : "Salut Petya!" (en russe). Il a été embarrassé. Bien sûr, son plan n'a été d'aucune utilité.

*
* *
*

J'ai toujours eu une bonne opinion du peuple géorgien et de ses connaissances en matière militaire.

Mais laissons le thème des Officiers de côté.

Lorsque nous avons pris Azrumi lors de la dernière guerre russo-ottomane, nous avons saisi 8 drapeaux. Afin prendre une photo de cet événement, 8 militaires de l'Armée ont été dépêchés ; Bien sûr, les plus décorés ont été choisis : les Géorgiens avaient été appelés pour certains sur le front occidental, en Russie, et dans l'Armée du Caucase. Parmi ces 8 soldats figuraient quand même deux Géorgiens, un Gelovani, j'ai oublié le deuxième nom, il se terminait par dzé.

Enfant et officier, je passais des étés en Kartlie (à Satsitsiano, Satakhniانو, et Saeristavo) ou Kakhetie mais malheureusement, je n'ai pas eu la chance d'aller dans l'ouest de la Géorgie.

J'avais 15-16 ans, j'étais élève d'une école militaire. Je me promenais une fois dans les parages Dzegvi, lorsque J'ai rencontré un paysan vêtu d'une houppelande.

"Bonjour". "Bonjour". Nous poursuivions la même route. "Es-tu soldat" ? "Non. Je ne suis pas soldat."

"Alors pourquoi portes-tu ces insignes" ?

"Je suis élève d'une école militaire".

"Quand tu auras fini l'école, seras-tu soldat" ?

„არა, თუ სკოლა გავათავე, გადამიყვანენ რუსეთში, და იქ კიდევ ორი წელიწადი სამხედრო საქმეს მასწავლიან“.

„მერე რაო“? მითხრა.

„თუ კარგად გავათავე სწავლა, ვიქნები ოფიცერი“.

„მერე რაო“? კიდევ მკითხა.

გამიჭირა საქმე და ვუთხარი: „გენერალი ვიქნები“.

„მამ კარგად ისწავლე და გახდი გენერალი“-ო.

„მერე შენ რა, ვიქნები გენერალი თუ არა“?

„როგორ თუ რა“? მომიგო უცბათ: „გახდები გენერალი, გაგვიძღვები და გავყრით რუსებს“.

შევხედე გაკვირვებული და ვუთხარი: „რას ამბობ, რუსები ბევრნი არიან, მძლავრნი არიან.“

„მერე რაო, ამაყად მიპასუხა, თუ ჩავერია თქვენს როტაში, ამ სახრით ათ კაცს გადავაბრუნებ“-ო.

მივედ სახლში, ვუამბე მამა-ჩემს, რომელმაც 58 წელიწადი გაატარა რუსის ჯარში, ცხენოსანში.

„რა გაგიკვირდა, ჩვენში არა-ერთხელ ყოფილა ასეთი ამბავი, როცა ჩვენს სამშობლოდან გაგვიგდია უფრო მძლავრი მტერი: მაგათ უბრალო ხალხს, დაუჯერე, ესენი არ გიღალატებენ, ნასწავლ ხალხზე კი რა გითხრა, შენ თითონ ნახავ“.

ასრულდა ორივეს სიტყვა, 1920 წელს გავხდი მთავარ-სარდალი და საქართველოდან გავდევნეთ რუსები. მაგრამ... როგორც იცით, ამოთ იყო.

ჩვენს სამხედრო სკოლაში უფროსად ყოფნის დროს დამტკიცდა ჩემი აზრი, რომ ქართველი ხალხი განმსჭვალულია მხედრული სულით.

საქართველოს ისტორია არის უმთავრესად მისი ომების ისტორია. საშუალო საუკუნის მპყრობელებმა, რომლებმაც დაიპყრეს ბალკანეთი, კინალამ არ აიღეს ვენაც და აგრეთვე ჩრდილო-აფრიკა, ესპანეთი და შემოესიენ საფრანგეთსაც, იყვნენ ჩვენშიაც. მაგრამ საბოლოოდ მაინც განდევნილი იყვნენ. საქმე გაგვიჭირდა, როცა დავრჩით მარტო გარშემორტყმულნი (კავასიის მთა, სპარსი, ოსმალთ).

მე-18-ტე საუკუნეში კი მარჯვედ ვუმკლავდებოდით მტერს გენიოსი მეფე ერეკლე მეორის წყალობით

"Non, si je quitte l'école, je serai envoyé en Russie où l'on m'enseignera les affaires militaires pendant encore deux ans".

"Et après" ? m'a-t-il dit.

"Si j'étudie bien, je serai officier.

"Et après" ? me demanda-t-il à nouveau.

Il commençait à m'ennuyer et j'ai répondu : "Je serai Général".

"Alors étudie bien et deviens Général".

"Que t'importe que je sois Général ou pas" ?

"Comment ça" ? Me dit-il soudain : "Tu vas devenir Général, nous commander et nous chasserons les Russes".

Je l'ai regardé avec surprise et j'ai dit : "Que dites-vous là ? Il y a beaucoup de Russes, ils sont puissants".

"Alors quoi, m'a-t-il répondu fièrement, si j'intègre ta Compagnie, je renverserai 10 dix hommes avec ce stick".

Je suis rentré chez moi et j'en ai fait part à mon père qui avait passé 58 ans dans la cavalerie de l'Armée russe.

"Pourquoi as-tu été surpris, nous avons eu au cours de notre histoire des moments où nous avons obligé des ennemis plus puissants à quitter notre Patrie : Crois les gens du peuple, ils ne te trahiront pas, et que te dire des gens qui ont de l'instruction ? Tu t'en rendras compte par toi-même".

Les paroles de ces deux se sont accomplies, en 1920 je suis devenu Commandant en Chef et nous avons expulsé les Russes de Géorgie. Mais... comme vous le savez, ce fut en vain.

Pendant mon mandat à la tête de notre École Militaire, mon opinion s'est renforcée à propos de l'esprit militaire qui caractérise le peuple géorgien.

L'histoire de la Géorgie est principalement marquée par l'histoire de ses guerres. Les envahisseurs médiévaux qui ont conquis les Balkans, qui n'ont presque conquis Vienne et aussi l'Afrique du Nord, l'Espagne et on envahis la France, sont venus également chez nous. Mais à la fin, nous les avons quand même chassés. Les choses se sont compliquées lorsque nous nous sommes retrouvés seuls entourés (des montagnes du Caucase, des Perses et des Ottomans).

Au 18ème siècle, nous avons pu vaincre l'ennemi, grâce au génie du roi Erekle II.

ეგ ჩემს აზრს ჩემს ხალხზე მშვენივრად ამტკიცებს იუნკრები-
სა და ნაცვალთა ათასეულის ბრძოლები ტაბახმელაზე 1921 წლის
ოქმში. აქ იგივე ხალხი იყო, მაგრამ ნორმალურად აღზდილნი და ნა-
სწავლნი.

*

* *

ეხლა შევეხები ბათომის ამბებს.

184 გვერდზე ნ. ჟორდანიას სწერს: „უცებ მოულოდნელად ოსმა-
ლეთმა დაგვარტყა ბათომის მხრით და მოინდომა ქალაქის დაჭერა;
აღმოვჩნდით ორ ცეცხლს შუა“.

ბათომში უკვე იყო შემოყვანილი ოსმალოს ჯარი. სამწუხაროდ,
ნ. ჟორდანიას არა სწერს, რატომ შემოვიდა ოსმალოს ჯარი ბათომში.

მისი წერილიდან სჩანს, თითქოს ოსმალომ ბათომიდან შეუტია
ჩვენს ჯარს ზურგში.

რასაკვირველია, სრულებით სხვანაირად მოხდა ომი ჩვენსა და
ოსმალოს შორის.

11 მარტს, ჩვენს ჯარს ეჭირა პოზიციები სამტრედიის ხიდთან,
რიონის მარცხენა ნაპირას.

12 მარტს ჩამოვედი ფრონტიდან ბათომში ჩვენი უკანასკნელი
წინააღმდეგობის მოსაწყობად. დროზე ჩამოვედი.

ბათომში გაკვირვებით ვნახე, ქუჩებში დადიან თათრების დარა-
ჯები. თურმე ნ. ჟორდანიამ ნება მისცა ოსმალოს შემოეყვანა თავი-
სი ჯარი ბათომში. მთავარ-სარდალს არათუ არა ჰკითხა მისი აზრი,
არამედ არც შეატყობინა ეს ამბავი.

ვკითხე ნ. ჟორდანიას ამის შესახებ.

პასუხად მივიღე, რომ სწორედ ვსთქვა, პასუხი ვერ მივიღე იმი-
ტომ, რომ მითხრა: თათრები ჩვენი მეგობრები არიანო.

ნამდვილი პასუხი მივიღე აქ, პარიზში.

ფრანგულ ენაზე გამოცემულ ანკარის ნაციონალური კრების
ისტორიიდან სჩანს, რომ ჩვენმა წარმომადგენელმა ანკარაში გადა-
სცა ბათომი ოსმალოს. (ეს ამბავი იყო გამოქვეყნებული ჟურნალ „კა-
ვკასია“-ში).

პატრულების შესახებ ვუბრძანე ბათომის კომენდატს გენ. ფუ-
რცელაძეს, რომ თათრების პატრულების უკან იარონ ჩვენმა

Mon opinion sur mon peuple est parfaitement corroborée par les combats des bataillons des sous-officiers et des Cadets pendant la guerre de 1921 à Tabakhmela. Là, Il y avait le même peuple, mais normalement élevé et éduqué.

*
* *

Je vais maintenant aborder les événements de Batoumi.

À la page 184 N. Jordania écrit : "Soudain, les Ottomans nous ont attaqué par surprise du côté de Batoumi et ont voulu s'emparer de la ville ; Nous nous sommes trouvés entre deux feux".

Les troupes Ottomanes étaient déjà entrées dans Batoumi. Malheureusement, N. Jordania n'écrit pas pourquoi l'armée ottomane était rentrée dans Batoumi.

D'après ses écrits, il semblerait que les Ottomans aient attaqué notre Armée par derrière.

Bien évidemment, la guerre entre nous et les Ottomans s'est déroulée d'une manière totalement différente.

Le 11 mars, nos troupes occupaient des positions près du pont Samtredia, sur la rive gauche du Rioni.

Le 12 mars, j'arrivais du front à Batoumi pour organiser notre dernière résistance. J'y suis arrivé à temps.

J'ai été surpris de voir des Turcs garder les rues de Batoumi. Il s'avère que N. Jordania a permis aux Ottomans d'amener leur Armée à Batoumi. Il n'a même pas demandé l'avis du Commandant en Chef et ne l'a pas informé non plus.

J'ai questionné N. Jordania à ce sujet.

J'ai eu la réponse suivante, mais à vrai dire, je n'ai pu obtenir de réponse parce qu'il m'a dit : les Turcs sont nos amis.

J'ai eu la vraie réponse ici, à Paris.

D'après l'histoire de l'Assemblée Nationale d'Ankara publiée en français, il semble que notre représentant ait livré Batoumi aux Ottomans à Ankara. (Ce fait a été publié dans le journal "Kavkasia").

Concernant les patrouilles, j'ai ordonné au Général Purtseladzé Commandant de Batoumi, de marcher (de se positionner) derrière les

პატრულებმა შემადგენლობით ორჯერ მეტმა. ეჭვი ავიღე, სიფრთხილეს თავი არა სტკივაო.

მაშინვე მივიყვანე ბათომში ნატანებიდან ართმელადის დივიზია (იყო მხოლოდ 4 ბატალიონი) და დავიჭირე ყველა ფორტები; გარდა დაბლობში მყოფ ბორცხანისა, სადაც უკვე იყვნენ ჩასახლებული თათრები.

*
* * *

რაც შეეხება რუს-ბოლშევიკებთან მოლაპარაკებას (გვ.184), აგრეთვე სწორედ არ არი აღწერილი.

„დროს მოსაგებად“, სწერს ნ. ჟორდანიას, „ჩვენ დავთანხმდით ბოლშევიკებთან მოლაპარაკებაზე და ზავის პირობების გამომუშავებაზე, რის რატიფიკაციაც უნდა მომხდარიყო ბათომში მთავრობის მიერ“.

რისთვის უნდოდა ნ. ჟორდანიას „დროს მოგება“ და განა რატიფიკაციას ახდენს მთავრობა და არა პარლამენტი?!

გრ. ლორთქიფანიძე და სოსო გედევანიშვილი იყვნენ გაგზავნილნი სამტრედიისში, როგორც მთავრობის წარმომადგენელი ზავზე ხელის მოსაწერად 15 მარტს. 16 მარტს ხელი მოაწერეს და 17-ს საღამოს 9-10 საათს ჩემს ვაგონში შემოიყვანეს ბოლშევიკების პოლიტრუკი, რომელმაც მითხრა, რომ ომი გათავდა, ზავის ხელშეკრულება ხელმოწერილია და ხვალ გამოვცემ აქ გაზეთსაო.

წავიყვანე მთავრობის ვაგონში, სადაც ეს იყო მიღებული ე. გეგეჭკორის მიერ ჩემი დასწრებით.

საინტერესო ლაპარაკი მოხდა მათ შორის: აქ ამას არ მოვიყვან, რადგანაც ამას ჩემი წერილისათვის მნიშვნელობა არა აქვს.

18 მარტს, დილას, როცა უკვე თათრებთან ბრძოლა იყო გაჩაღებული, გამოჩნდა ბოლშევიკების ემელონის მატარებელი, რომელიც მიუახლოვდა ბათომს, მაგრამ ქალაქში არ შემოსულა, პირიქით, ცოტა უკან დაიხია.

რა რატიფიკაციაზე ლაპარაკობს ნ. ჟორდანიას?!

რიონის ხიდზე მდგომი ჩვენი ჯარი როგორ შეუშვებდა პოლიტრუკს ან, მით უმეტეს, ბოლშევიკების ემელონს, რომ ხელშეკრულება არ ყოფილიყო ხელმოწერილი?

patrouilles des Turcs dont l'effectif était de moitié (par rapport aux nôtres). J'avais des doutes, et la prudence est bonne conseillère.

J'ai immédiatement transféré la Division Artmeladzé de Natanebi à Batoumi (elle ne comportait que 4 bataillons) et j'ai conquis tous les forts ; Sauf Bortskhani, situé plus bas, où les Turcs s'étaient déjà installés.

*
* *

Quant aux négociations avec les bolcheviks russes (p. 184), elles ne sont pas non plus exactement décrites.

N. Jordania écrit "Afin de gagner du temps pour élaborer une trêve, nous avons convenu de négocier avec les Bolcheviks. Cette trêve devait être ratifiée à Batoumi par le Gouvernement".

Pourquoi N. Jordania a-t-il voulu "gagner du temps" et pourquoi la ratification devait-elle être faite par le Gouvernement et non par le Parlement ?!

Le 15 mars Gr. Lortkipanidzé et Soso Gedevanishvili ont été envoyés à Samtredia en tant que représentants du Gouvernement pour signer la trêve. Ils ont signé le 16 mars, et à 9-10 heures le 17 au soir ils ont amené dans mon wagon un Commissaire bolchevique qui m'a dit que la guerre était finie, qu'un traité de paix avait été signé, et que ceci serait publié le lendemain dans un journal.

Je l'ai conduit au wagon du Gouvernement où il a été reçu par E. Gegechkori en ma présence.

Une conversation intéressante a eu lieu entre eux. Je n'en parlerai pas ici car cela n'a pas d'importance pour mon récit.

Le matin du 18 mars, alors que la bataille avec les Turcs battait déjà son plein, un messenger des Bolcheviks est apparu, s'approchant de Batoumi, mais n'est pas entré dans la ville, au contraire, s'en est un peu tenu à l'écart.

De quelle ratification parle N. Jordania ?!

Comment notre Armée, positionnée sur le pont du Rioni, aurait-elle pu laisser passer un Commissaire ou un convoi bolchevique, si le traité n'avait pas été signé ?

„აღმოჩნდით ორ ცეცხლს შუა“. სწერს ნ. ჟორდანიას.

ამას უმატებს იქვე (გვ.184): „გამოსავალი არ იყო: ან შერიგება მდგომარეობასთან და ცნობა მოსკოვის ოკუპაციისა, ან საზღვარგარეთ გასვლა ნაციონალური დროშით და იქ ბრძოლის გაგრძელება. დროს მოსაგებათ ჩვენ დავთანხმდით ბოლშევიკებთან მოლაპარაკებაზე და ზავის პირობების გამომუშავებაზე, რის რატიფიკაციაც უნდა მომხდარიყო ბათომში მთავრობის მიერ“.

თათრებმა ბრძოლა ბათომში დაიწყეს ჩვენს წინააღმდეგ მაშინ, როცა ნ. ჟორდანიას იჯდა გემზე „კირალი“-ზე საზღვარ-გარეთ წასასვლელად და იმავე დროს ზავი ბოლშევიკებთან უკვე იყო დადებული, ე.ი. აასრულა ორივე „ან“, – ზავით შეურიგდა ბოლშევიკებს და საზღვარ-გარეთაც წავიდა.

როცა დამნიშნეს მთავარ-სარდლად 16 თებერვალს, შტაბში ვნახე ოსმალოს ორი ოფიცერი, კიაზიმ ბეი და მისი თანაშემწე ტალათ ბეი. ორივენი თურმე ელაპარაკებოდნენ ანგორას და მოსკოვსაც პირდაპირი მავთულით (გვ. 181, სტრ. 4,5,6). ეს ლაპარაკი შევაწყვეტინე.

კ. საბახტარაშვილი ნ. ჟორდანიას თანხმობით მაჯერებდა, რომ ოსმალები არიან ჩვენი მეგობრები და იმათი ჯარი ყარაბეიქი ფაშის მეთაურობით გამოდის ბოლშევიკების (რუსების) წინააღმდეგ; დილით მეუბნებოდა, რომ ისენი იწყებენ ომს საღამოს, და საღამოს მეუბნებოდა, რომ დილით.

იმასაც უმატებდა: „ჩვენ მივაღწიეთ იმას, რომ წავაჩხუბეთ ოსმალო და რუსეთი, რაც ანტანტამ ვერ შესძლო“-ო.

ორივეს ვუთხარი: როდის იყო ოსმალო ჩვენი ისეთი მეგობარი, რომ ეხლა ქემალ-ფაშა ანტანტასთან ომში, ჩვენი გულისთვის დაეცეს რუსეთს, საიდანაც იღებს იარაღს და ყველა დახმარებას. სჩანს ვერ დავაჯერე: შემოიყვანეს იმათი ჯარი ბათომში. როცა ჩამოვედი ფრონტიდან ბათომში, თურმე თათრების ჯარის ნაწილები უკვე იყვნენ ხულოში და ახალციხეშიც.

სამი დღის შემდეგ გავიგეთ, რომ რუსების ცხენოსანი გამოსცილდა ხულოს და მოდიდა ბათომისკენ, ალბათ ამათ იცოდნენ, რომ დაიდო ზავი. ვუთხარი ეს ამბავი მთავრობას; არ დაიჯერა, ალბათ ეგონათ, რომ რუსის ჯარი თათრებთან შეხვედრისას შეჩერდებოდა.

"Nous nous sommes retrouvés entre deux feux". Écrit N. Jordania.

Ajoutez à cela (p. 184) : "il nous fallait choisir entre deux options : soit accepter la situation et reconnaître l'occupation de Moscou, soit partir à l'étranger avec le Drapeau National et y poursuivre la lutte. Afin de gagner du temps, nous avons convenu de négocier avec les Bolcheviks pour élaborer une trêve qui devait être ratifiée par le Gouvernement de Batoumi".

Les Turcs ont commencé à lutter contre nous à Batoumi alors que N. Jordania était embarqué sur le navire "Kirali" pour partir à l'étranger. Simultanément une trêve avait été conclue avec les Bolcheviks. Le Gouvernement a donc fait le choix, non seulement de se réconcilier avec les Bolcheviks, mais également de partir à l'étranger.

Lorsque j'ai été nommé Commandant en Chef le 16 février, j'ai pu apercevoir deux officiers ottomans au Quartier Général, Kiyazim-Bey et son adjoint Talaat-Bey. Il s'est avéré que tous deux semblaient avoir parlé directement avec Angora et Moscou (p. 181, §. 4, 5, 6). J'ai fait interrompre ces pourparlers.

K. Sabakhtarashvili, avec l'assentiment de N. Jordania, voulait me persuader que les Ottomans étaient nos amis et que leur Armée sous le commandement de Karabekir Pacha se précipiterait contre les Bolcheviks (russes) ; Le matin, il me disait qu'ils déclencheraient la guerre le soir, et le soir il me disait : le matin.

Il a ajouté : "Nous avons réussi à vaincre simultanément les Ottomans et la Russie, ce que l'Entente n'a pas pu".

Je leur ai dit à tous deux : depuis quand les Ottomans sont-ils nos amis, pensez-vous que Kemal-Pacha en guerre contre Entente déclenchera également les hostilités contre la Russie à cause de nous, Russie qui par ailleurs leur fournit des armes et tout soutien ? Je n'ai pas réussi à les convaincre : ils ont fait entrer leur Armée dans Batoumi. Quand j'y suis arrivé en provenance du front, il s'est avéré que les unités de L'armée turque étaient déjà à Khulo et Akhaltsikhe.

Trois jours plus tard, nous avons appris que la cavalerie russe, sachant certainement qu'une trêve avait été conclue, avait quitté Khulo et se dirigeait vers Batoumi... J'ai relaté cette histoire au Gouvernement ; Il ne m'a pas cru, probablement, que l'armée russe n'affronterait pas les Turcs.

185 გვერდზე ნ. ჟორდანიას სწერს, რომ მიიღო ზომები, რათა მთავრობა არ ყოფილიყო გაცემული ბოლშევიკებისათვის.

მეც მივიღე ზომები და უსათუოდ უფრო უზრუნველსაყოფი.

ჩემთან მოვიდნენ ოფიცრები და პოლიტიკური მოღვაწენი და მკითხეს, როგორ შევხედავ იმას, თუ ისინი დაიჭერენ მთავრობას. ვუპასუხე მოკლედ: „გადავივლით ჩემს გვამზე“.

მაგრამ რომ არ მომეყვანა ბათომში ართმელამის ბატალიონები, რომელსაც მოედანზე გავუმართე ალღუმი, ვინ შეუშლიდა ხელს ოსმალს წარმომადგენელს კიაზიმ ბეის, რომელმაც უსათუოდ იცოდა ბათომის გადაცემა ოსმალსათვის, დაეჭირა მთავრობა და გადაეცა რუსებისათვის!

*

* *

185 გვერდზე ნ. ჟორდანიას მოჰყავს თავისი ლაპარაკი განთავისუფლებულ ქართველ ბოლშევიკებთან, სადაც ვითომ უთქვამს, რომ „ისინი დაეხმარონ ჩვენს ჯარს თათრების წინააღმდეგ“.

ეს მისი წინადადება ქართველ ბოლშევიკებისადმი ეწინააღმდეგება ჩემდამი, ორჯელ მიცემულ ბრძანებას; მეორედ გაიმეორა, როცა უკვე ბრძოლა ბათომში იყო გაჩაღებული.

გადაჭრით მოითხოვდა გამეცა ბრძანება ჩვენი ჯარის დემობილიზაციისა.

ამას ნ. ჟორდანიას დაჟინებით მოითხოვდა ალბათ იმიტომ, რომ აესრულებინა ბოლშევიკებთან დადებული ზავის პირობები. შეიძლება ქართველი ბოლშევიკების ციხიდან განთავისუფლებაც იქ იქნებოდა ჩამართული. მაღლობა ღმერთს და გენ. ზაქარიაძეს, – ეს ბრძანება არ იყო გაცემული ჯარისათვის.

უნდა აღვნიშნო, ქართველ ბოლშევიკებთან ნ. ჟორდანიას ჰქონდა ლაპარაკი, მანამ დაიწყებოდა თათრებსა და ჩვენს შორის ომი; ომი დაიწყო შუალამის შემდეგ 17-18 მარტს, როცა მთავრობა უკვე გემზე იყო, მე კი შტაბისა და იუნკრების თანხლებით ვიყავი ჯერ კიდევ ბათომში.

186 გვერდზე, ნ. ჟორდანიას მიგონებს: „გემზე გადავედით 16 მარტს. იქ დაგვხვდა კვინიტაძე! გაგვიკვირდა, მეგონა ბრძოლას მეთაურობდა. მოვითხოვე, დაუყოვნებლივ გადასულიყო ნაპირას და თავისი თვალთ ენახა მდგომარეობა და უფროსებთან ერთად

À la page 185, N. Jordania écrit qu'il a pris des mesures pour empêcher que le Gouvernement ne soit livré aux Bolcheviks.

J'ai agi moi aussi, et surtout d'une manière sans équivoque.

Des officiers et des personnalités politiques sont venus me voir et m'ont demandé quelle serait ma position s'ils emprisonnaient le Gouvernement. J'ai répondu brièvement : "Vous aurez à passer sur mon cadavre".

Si je n'avais pas amené les bataillons d'Armeladzé à Batoumi, pour lesquels j'avais organisé un défilé sur la place, qui aurait empêché le représentant ottoman Kiyazim Bey, qui savait à coup sûr que Batoumi serait remis aux Ottomans, de capturer le Gouvernement afin de le livrer à la Russie !

*
* *
*

À la page 185, N. Jordania cite ses propos tenus avec les Bolcheviks géorgiens libérés de prison dans lesquels il leur aurait dit "qu'ils aideront notre armée contre les Turcs".

Sa proposition faite aux Bolcheviks Géorgiens contredit l'ordre qui m'a été donné par deux fois ; Il l'a répété pour la deuxième fois, alors que la bataille était déjà déclenchée à Batoumi.

Il me demandait catégoriquement d'ordonner la démobilisation de notre armée.

N. Jordania a insisté là-dessus, probablement parce qu'il voulait remplir les conditions de la trêve avec les Bolcheviks. Peut-être, la libération de prison des Bolcheviks géorgiens, faisait partie des conditions de cette trêve. Merci à Dieu et au Général Zakariadzé, – cet ordre n'a pas été donné à l'Armée.

Je dois mentionner que N. Jordania avait parlé aux Bolcheviks géorgiens avant même le début de la guerre qui nous opposait aux Turcs ; La guerre a commencé après minuit du 17 au 18 mars, quand que le Gouvernement était déjà à bord du navire, alors que je me trouvais toujours à Batoumi en présence de mon Quartier Général et des Cadets.

À la page 186, N. Jordan se souvient ; "Nous sommes montés à bord du navire le 16 Mars. Kvinitadzé s'y trouvait ! Nous avons été surpris. Je pensais qu'il dirigeait les combats. Je lui ai demandé de descendre immédiatement sur rivage afin d'apprécier la situation et d'agir avec l'aide de ses supérieurs (lesquels lui étaient subordonnés.

ემოქმედნა; მართლაც გადავიდა. რამდენიმე საათის შემდეგ დაბრუნდა, არავინ უნახავს, ნაპირიდანაც არ დამრულა“.

ლამე 3-4 საათიდან 17-18 მარტისა გავატარე გემზე „მარია“-ზე. გენ. ზაქარიამემ, შტაბმა და იუნკრებმა ეს იციან. როგორ მნახა გემზე „კირალი“-ზე, არ ვიცი.

გემზე გადასვლის თარიღში სცდება. მთავრობა გადავიდა გემზე 17 მარტს ღამის 9-10 საათს იმის შემდეგ, როცა მათ ვაგონში მივიყვანე ბოლშევიკების პოლიტრუკი. ბათომში ბრძოლა ჯერ არ იყო დაწყებული.

შუალამის შემდეგ ოსმალები უცბად დაეცნენ ფოსტა-ტელეგრაფს და მოკლეს ჩვენი ორი ოფიცერი. ამით დაიწყო ომი თათრებთან. ნ. ჟორდანიას და მთავრობა იყვნენ უკვე გემზე. რომ ვენახე „კირალი“-ზე ამ დროს, ესე იგი ღამის 10-11 საათს 17 მარტს, როგორ მომცემდა ბრძანებას, მიმეღო მონაწილეობა ბრძოლაში, რომელიც ჯერ არ იყო დაწყებული?!

*

* *

მთავრობამ მითხრა, რომ ჩვენ ვსხდებით 18 მარტს და, ლამე 17-18 მარტს იმის შემდეგ, რომ პოლიტრუკი მივიყვანე მთავრობასთან, მე მშვიდად ვრჩებოდი ვაგონში, ზოგიერთნი ოფიცრები მოვიდნენ ჩემთან გამოსამშვიდობებლად. მახსოვს მათ შორის პოლკ. გელოვანი, წმინდა გიორგის ჯვრით შემკული, მაგრამ ქართული ჯარიდან განდევნილი, როგორც ბევრი სხვა მშვენიერი ოფიცრები, რომლებიც, სჩანს, „ფეხქვეშ არ ეგებოდნენ პოლიტიკურ მოღვაწეებს“ (გვ. 121) და „არ იყვნენ რევოლუციის მომხრენი“.

ღამის პირველი საათი გადასული იყო, გავგზავნე ერთი ოფიცერი, ენახა მთავრობა; დაბრუნდა და მითხრა, რომ მთავრობის ვაგონი დახვდა ცარიელი. წავიდნენ და არც შემატყობინეს; ჩემი ვაგონი იდგა იმათი ვაგონის გვერდზე.

დაახლოებით დილის 3-4 საათს, 18 მარტს, გენ. ზაქარიამემ მითხრა, რომ დრო არის წასვლისა, რათა ბენზინი არ დაგვაკლდეს ჩვენს პატარა გემზედაო.

ჩავეკეით შტაბი და ზოგიერთი იუნკრები და გადავედით გემზე „მარია“-ზე და არა „კირალი“-ზე.

NDT) ; Il est descendu du bateau et revenu après quelques heures, sans avoir vu quiconque ; il n'avait même pas bougé".

J'ai passé la nuit du 17 au 18 mars à partir de 3 ou 4 heures sur le bateau "Maria". Général Zakariadzé, le Quartier Général et les Cadets m'en sont témoins. Comment a-t-il pu me voir sur le navire "Kiral" ? Je l'ignore.

Il se trompe quant à la date d'embarquement sur le navire. Le Gouvernement est monté à bord du navire le 17 mars entre 21h-22h., quand j'ai amené Commissaire politique des Bolcheviks à leur wagon, Le combat n'avait pas encore commencé à Batoumi.

Après minuit, les Ottomans ont soudainement investi le bureau des postes-télégraphes et ont tué deux de nos officiers. Ainsi commença la guerre avec les Turcs. N. Jordania et le Gouvernement était déjà sur navire. S'il m'avait aperçu sur "Kiral" entre 10-11 heures du soir le 17 mars, comment aurait-il pu me donner l'ordre de participer à une bataille qui n'était même pas engagée ?!

*
* *

Le Gouvernement m'a dit que nous monterions à bord du navire le 18 mars et la nuit du 17 au 18 mars, après que j'aie amené le Commissaire politique chez le Gouvernement, j'étais tranquillement installé dans le wagon. Quelques officiers sont venus me faire leurs adieux. Je me souviens parmi eux du colonel K. Gelovani, décoré de la croix de Saint-Georges, mais expulsé de l'Armée géorgienne, comme beaucoup d'autres merveilleux officiers qui, semble-t-il, "n'ont pas voulu suivre les idées des personnalités politiques" (p. 121) et n'étaient pas des "partisans de la révolution.

Peu après minuit, j'ai envoyé un des officiers voir le Gouvernement ; Il est revenu et m'a dit que le wagon du Gouvernement était vide. Ils sont partis et ne m'en ont même pas tenu informé ; Mon wagon était pourtant à côté du leur.

Vers 3-4 heures du matin, le 18 mars, le général Zakariadzé m'a dit qu'il était temps de partir de crainte que nous ne manquions d'essence sur notre petit navire.

Nous sommes montés à bord du navire "Maria" et non sur le "Kiral" avec le Quartier Général et certains Cadets.

დილით 8-9 საათს, 18 მარტს, მივედი პატარა გემით „კირალი“-ზე ნ. ჟორდანიასთან. მითხრა: „მაშ, დატოვეთ ჯარი!“ გუშინ, გუშინწინ, მუდამ მეუბნებოდა, რომ საზღვარ-გარეთ ბევრი ხალხი არ წამომეყვანა, რადგან იმდენი ფული არა გვაქვსო. დღეს მისაყვედურებს, რომ დავტოვე ჯარი, როცა თითონ ჯარიც, ხალხიც, მიწაწყალიც დასტოვა და ჩემზე ადრე ჩაჯდა გემში საზღვარ-გარეთ წასასვლელად.

ჯერ პასუხი არ მივუგე, დაუმატა: „გადაეცით თუ არა ჯარს ჩემი ბრძანება დემობილიზაციისთვის“?

ამ დროს ბათომში უკვე ომი იყო, ბოლშევიკების ემელონი კი მოუახლოვდა ბათომს.

ვუთხარი, რომ, რადგან ომი გაჩაღდა, ამ ბრძანების გადაცემა არ არის საჭირო, არც სასურველი და არც მისი ასრულება შეიძლებოდა.

მანაც დაჟინებით მოითხოვა ამ ბრძანების გადაცემა. რასაკვირველია, ამ ბრძანებას არავინ შეასრულებდა, მანაც წავედი, მენახა მდგომარეობა.

ორი იუნკერი, – შოთა ნიკოლაძე და კუკური თოხაძე, – და ერთი ოფიცერი, მიშა გოცეროძე, თან მახლდნენ ამ პატარა გემზე, აგრეთვე ბ-ნი თაყაიშვილი, ჩვენი საზღვაო ძალების უფროსი.

ორი იუნკერი გავგზავნე ნაპირიდან, ბარათი მივეცი გენ. ვარდენ წულუკიძის სახელზე, რომ ამიხსნას მდგომარეობა. იუნკრები წავიდნენ მთავარ-შტაბში, სადაც იმათ დახვდათ გენ. მაზნიაშვილი, შემკული წითელი ნიშნებით „ახალი მთავარ-სარდალი“.

გენ. მაზნიაშვილი წამოვიდა ფრონტიდან ჩემი ბრძანებით უცხოეთში წამოსაყვანად. მაგრამ მას სადგურზე დახვდნენ ქართველი ბოლშევიკები და სთხოვეს, მიეღო მთავარ-სარდლობა. ამან წაიკითხა ჩემი წერილი, ჩემთვის არაფერი დაუბრუნებია და იუნკრებს უთხრა, რომ გენ. წულუკიძე რკინის გზის სადგურზეაო.

იუნკრები წავიდნენ იქ და მომიტანეს გენ. წულუკიძისაგან წერილობითი ბარათი. ეს ბარათი კიდევ ცოცხალია; გამოირკვა, რომ ჩვენი ჯარი თათრებთან ბრძოლაშია და აქამდე გამარჯვება ჩვენს მხარეზეა.

ჩემი დარჩენა ბათომში, როცა ძალა-უფლება უკვე ბოლშევიკების ხელში იყო, გახდა ჩემთვის შეუძლებელი, ესე იგი

À 8-9 heures du matin, le 18 mars, je me suis rendu avec le petit navire vers le "Kiral". N. Jordania m'a dit : "Alors vous avez abandonné l'Armée" ! Hier et avant-hier, il m'a répété qu'il ne fallait pas emmener trop de monde à l'étranger parce que nous ne disposions pas de beaucoup d'argent. Aujourd'hui il me réprimande pour avoir quitté l'Armée, quand lui-même a quitté son Armée, son Peuple, son Territoire et s'est installé à bord de son navire avant moi pour gagner l'étranger.

Je n'ai pas répondu immédiatement et il a ajouté : "Avez-vous transmis mon ordre de démobilisation à l'Armée" ?

A ce moment, il y avait déjà la guerre à Batoumi et les Bolcheviks approchaient de Batoumi.

Je lui ai dit que la guerre battant son plein, la transmission de cet ordre n'était ni nécessaire ni souhaitable, car il aurait été impossible de l'exécuter.

Il a quand même insisté pour que cet ordre soit exécuté. Bien sûr, personne n'aurait suivi cet ordre, néanmoins, je suis allé me rendre compte de la situation.

Deux cadets – Shota Nikoladzé et Kukuri Tokhadzé – et un officier, Misha Gotsiridzé, m'accompagnaient sur ce petit navire, ainsi que Mr. Takaishvili, le Chef de notre Marine.

J'ai envoyé deux Cadets sur rivage en leur confiant un message à l'adresse du Général Varden Tsulukidzé afin qu'il m'explique la situation. Les Cadets se sont rendus à l'Etat-Major, où ils ont été accueillis par le Général Mazniashvili, décoré des insignes rouge de "Nouveau Commandant en chef".

Le Général Mazniashvili a quitté le front sur mon ordre afin de gagner l'étranger, mais il a été accueilli à la gare par les Bolcheviks géorgiens qui lui ont demandé d'assurer le Commandement en Chef. Il a lu ma lettre, ne m'a rien retourné et a dit aux Cadets que le Général Tsulukidzé se trouvait à la gare de chemin de fer.

Les Cadets s'y sont rendus et m'ont rapporté un écrit du Général Tsulukidzé. Celui-ci est toujours consultable aujourd'hui ; il s'est avéré que notre Armée était en plein combat contre les Tatars et que jusqu'à présent, la victoire était de notre côté.

Il m'était désormais impossible de rester à Batoumi, alors que le Pouvoir était entre les mains des Bolcheviks, car cela aurait signifié

ნიშნავდა ჩემს გადასვლას ბოლშევიკების მხარეზე.

ნ. ჟორდანიას, სჩანს, ძალიან უნდოდა, რომ ეს მომხდარიყო; გასაგებია: ექნებოდა საბუთი ჩემი დაბრალებისა ბოლშევიკებთან შეთანხმებისა, მით უმეტეს, რომ სრულებით უსაბუთოთ დამაბრალა ღალატი: „მცხეთის ფრონტი იყო მომიჯნავება ომის გასათავებლათ“ (გვ.182).

*

* *

ნ. ჟორდანიას არ კმაყოფილდება ყველა იმით, რაც დასწერა ჩემზე და უმატებს: „მისი უცხოეთში წამოსვლა მისი საკუთარი ინიციატივით მოხდა. არავის დაუდგენია“. რათ უნდოდა ამისი აღნიშვნა? ალბათ უნდოდა გაემართლებინა თავისი საქციელი, რომ 1923 წელს დამტოვა უსახსროთ. საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარეს, ვითომც ეროვნული დროშის მატარებელს, არ შერცხვავა, რომ საქართველოს მთავარ-სარდალი არა-ერთხელ გაჭირვებიდან მისი მსხნელი, მუშაობს პატეს ქარხანაში, როგორც უბრალო მუშა.

როცა მე წავედი „კირალი“ გემიდან ბათომში, თურმე ნ. ჟორდანიას უნდოდა დაემრა გემი და, გასაგებია, დავრჩენილიყავი იქ, მაგრამ ჩარუტიმ, იტალიის წარმომადგენელმა, უარი სთქვა: „სანამ მთავარ-სარდალი არ იქნება გემზე, ის არ დაიძვრება“. ცოცხალია ამ სიტყვების დამსწრე.

ამიტომ პოლკ. ბადრერა, რომელიც თან ახლდა ბ-ნ. ჩარუტის, სადამოზე, როცა დავბრუნდი „კირალი“-ზე, მოვიდა ჩემთან და მკითხა „კირალი“-დან კიდევ წავალ სადმე თუ არა. როცა ვუპასუხე, რომ აღარ დავიძვრები გემიდან, ამის შემდეგ „კირალი“ დაიძრა.

გენ. ოდიშელიძე. ნ. ჟორდანიას მრჩეველი, და გენ.ზაქარიძე აგრეთვე თავის ინიციატივით წამოვიდნენ? იუნკრებიც?

ამისთანა კაცთან ურთიერთობის შენახვა ჩემთვის გახდა შეუძლებელი, და 1923 წელს შევწყვიტე მასთან ნაცნობობაც.

„ჩემი წარსულ“-ში ჯავრი ამოიყარა.

ჟურნალ „კავკასია“-ში დავწერე 1920 წლის ომზე და აგრეთვე ბათომში მომხდარ ამბებზე; მან არ მიპასუხა; იცოდა, რომ ყველაფერი მართალი იყო.

ma trahison aux côtés des Bolcheviks.

N. Jordania, semble-t-il, voulait vraiment que cela se produise ; C'est évident : cela lui aurait donné un prétexte pour m'accuser de collusion avec les Bolcheviks, et surtout pour m'accuser de Trahison sans en avoir la preuve : "Le front de Mtskheta était le prétexte pour mettre fin à la guerre" (p.182).

*

* *

N. Jordania ne s'est pas contenté de tout ce qu'il a écrit sur moi et ajoute : "il est parti à l'étranger de sa propre initiative. Personne ne l'a incité à le faire". Pourquoi avait-il besoin mentionner cela ? Il voulait probablement justifier son comportement qui, en 1923 (à Paris. NDT), m'a laissé dans le besoin. Le Président du Gouvernement géorgien, ostensiblement porteur du Drapeau National, n'a pas eu honte que le Commandant en Chef de la Géorgie, à plusieurs reprises son sauveur, était obligé de travailler à l'usine "Pathe" en tant que simple ouvrier.

Quand j'ai quitté le navire "Kiral" à Batoumi, il s'est avéré que Jordania voulait mettre les voiles et, bien sûr, voulait que je reste à terre, mais Charutti, le représentant de l'Italie, a refusé cette situation : "Tant que le Commandant en Chef ne sera pas sur le navire, il n'appareillera pas". Le témoin de ces paroles est vivant.

Par conséquent, le Colonel Badrera, qui accompagnait Mr Charuti quand je suis monté à bord du "Kiral", est venu me voir et m'a demandé "Avez vous l'intention de partir ailleurs après le "Kiral" ? Ce n'est que quand je lui ai répondu que je ne bougerais plus du navire que le "Kiral" est parti.

Et le Général Odichelidzé, Conseiller de N. Jordania et le Général Zakariadzé sont-ils partis également de leur propre initiative ? Les Cadets aussi ?

Il m'est alors devenu impossible d'entretenir une relation avec tel homme, et c'est en 1923 que je l'ai rayé de mes connaissances.

Dans "Mon passé" il a étalé toute son animosité (envers moi. NDT).

Je me suis exprimé dans le Journal "Kavkasia" sur la guerre de 1920 et aussi sur les événements de Batoumi ; Il ne m'a pas répondu ; il savait que tout était vrai.

ნ. ჟორდანიას, როგორც ადამიანის დასახსიათებლად მოვიყვან ორ მაგალითს: როცა ის წავიდა სტამბოლიდან პარიზში, ორი-სამი დღის შემდეგ ჩამაბარეს მისი წერილობითი ბრძანება, რომლითაც ვიყავი განთავისუფრებული მთავარ-სარდლის თანამდებობიდან. „ჯარი აღარ არსებობს“-ო, პირდაპირ ვერ მითხრა.

მეორე: როცა მოვითხოვე სტამბოლიდან პარიზში ჩამოსვლა, მთავრობის სხდომაზე პარიზში ნ. ჟორდანიამ განაცხადა: „კვინიტა-მის ჩამოსვლა პარიზში შეუძლებელია; მოვა აქ, ყველას ეტყვის, რომ ჩვენი ბრალია, და ქეც დაუჯერებენ“-ო.

„ჩემი წარსულ“-ში ნ. ჟორდანია აბრალებს ყველას: მთავარ-სარ-დლების დანიშვნას – თავის პარტიას; დამფუძნებელი კრების სამხე-დრო კომისიას აბრალებს სამხედრო საქმეების მოუწყობლობას; 158 გვერდზე აბრალებს დამფუძნებელ კრებას, რომ იმან „ვერ შეანელა გარეშე საფრთხენი“.

საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარე აღნიშნავს: ხალხი იყო რუსეთის მოტრფიალე, დამფუძნებელი კრება არ ასრულებდა სათა-ნადოთ თავის დანიშნულებას; სარდლობა იყო უვარგისი; ოფიცრები – პოლკის მძარცველები და ხულიგანები, სრულებით მოკლებული სამშობლოს სიყვარულსა; მთავრობაში შესვლა, გარდა ე. გეგეჭკო-რისა და ნ. რამიშვილისა, არავის უნდოდა; ყველა იყო „ჩათრეული“ დამფუძნებელ კრებაში. ოპოზიცია ნაციონალ-დემოკრატიებისა იყო მხოლოდ „ოპოზიციისათვის“ და არა საქმისათვის.

საწყალი ქართველი ერი!

ნ. ჟორდანია ამაგებს სარდლობას და ოფიცრობას, რომ ეს უკანა-სკნელნი იყვნენ სამშობლოს სიყვარულისა.

როცა სტამბოლში ვიყავი, სადაც ამ დროს იყვნენ ბევრი ქა-რთველი გენერლები: ყაზბეგი, თუმანიშვილები, მელიქიშვილები, ანდლულაძე და სხვები.

ერთმა მათგანმა, გენ. პეტრე მელიქიშვილმა, გადმომცა ამ ძვე-ლი გენერლების დავალებით, რომლებიც არასდროს არ მსახურობ-დნენ ქართულ ჯარში, შემდეგი: „ჩვენ ვიცნობდით თქვენს მამას და თქვენც ვიცნობდით, როცა ბავშვი იყავით. ჩვენ კარგად ვიცით, რომ თქვენ არ შეგედლოთ გეხსნათ საქართველო რუსეთისაგან, მაგრამ თქვენ იხსენით ქართული ჯარის ღირსება და სახელი (ჩესტ); მიი-ღეთ ძველი გენერლებისაგან უღრმესი მადლობა“.

Je vais donner deux exemples pour caractériser N. Jordania en tant que personne : Quand il a quitté Istanbul pour Paris, deux ou trois jours plus tard, j'ai reçu son ordre écrit qui me démettait de mes fonctions de Commandant en Chef, car "L'armée n'existait plus". Il n'a pas pu me le dire directement.

Deuxièmement : quand je lui ai demandé de venir d'Istanbul à Paris, pour assister à la réunion du Gouvernement, N. Jordania a déclaré : "Il est impossible pour Kvinitadzé de venir à Paris ; Il y viendra et dira à tout le monde que tout est de ma faute et ils le croiront.

Dans "Mon passé", N. Jordania blâme tout le monde : son parti – pour la nomination des Commandants en Chef ; il accuse la Commission militaire l'Assemblée Constituante de n'avoir pas organisé leurs travaux ; A la page 158 il accuse l'Assemblée Constituante de "n'avoir pas ralenti (écarté. NDT) les menaces"

Le Président du Gouvernement Géorgien note : le peuple était admirateur de la Russie, l'Assemblée Constituante ne remplissait pas les buts qui lui étaient assignés ; le Commandement était inapte ; les Officiers – des pilliers de régiment et des voyous, complètement dépourvus d'amour de la Patrie ; Personne ne voulait entrer au Gouvernement sauf E. Gegechkori et N. Ramishvili ; au sein l'Assemblée Constituante tout le monde était "impliqué". L'opposition des Nationaux-Démocrates n'était là que pour faire de "l'obstruction" et non pour la cause.

Pauvre Nation géorgienne !

Les Commandants et les Officiers sont les derniers à aimer leur Patrie disait en les dénigrant N. Jordania.

Quand j'étais à Istanbul, où de nombreux Généraux géorgiens se trouvait à cette époque : Kazbegi, Tumanishvili, Melikishvilis Andghuladzé et d'autres,.

L'un d'eux, le Général Pètrè Melikishvili, m'a donné le message que ces vieux Généraux, qui n'avaient jamais servi dans l'Armée géorgienne, l'avait prié de me transmettre : "Nous connaissions votre père et nous vous avons connu quand vous étiez enfant. Nous savons très bien que vous n'auriez pas pu libérer la Géorgie de la Russie, mais vous avez sauvé la dignité et le renom de l'Armée géorgienne ; recevez nos plus sincères remerciements".

ამას ამბობენ რუსულ ჯარში ნამყოფი და რუსულ სკოლაში აღზდილი გენერლები!

ნ. ჟორდანიას კი, საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარე, აბრალეებს გენ. კვინიტაძეს სამშობლოსადმი ღალატს.

ნ. ჟორდანიას მოგონებანი დაწერილია 1939 წელს. ვნანობ რომ გამოქვეყნებული იქნა მხოლოდ მისი სიკვდილის შემდეგ. ეს რომ მოხდარიყო ადრე, უსათუოდ მოვთხოვდი პასუხს ცილისწამებისათვის.

ახლა გარდაცვალებულს რა მოეთხოვება!

ჯავრი ამოიყარა ყველაზე და ამაგა თავისი ერი.

საიქიოს ღმერთმა შეიწყნაროს მისი სული!

C'est ce que disaient les Généraux qui avaient été dans l'Armée Russe et ont été éduqués à l'école Russe !

Et N. Jordania, le Président du Gouvernement de la Georgie, accuse le général Kvinitadze d'avoir trahi sa patrie

Je regrette que ces mémoires ("Mon Passé". NDT), ayant été écrites en 1939, n'aient été publiées qu'après sa mort. Si cela s'était produit auparavant, je lui aurais demandé réparation pour calomnie.

A présent, que peut-on exiger du défunt !

Il a déversé toute sa hargne sur nous tous et a insulté sa Nation.

Que le Dieu ait pitié de son âme !

ბოჯ უმბრანო

ჩვენი წარსული

(მეცამეტე წელიწადი)

წილი

4000
1999

9 789941 980282